

**GELENEKSEL OKÇULUK SPORCULARININ SPORTİF
FAALİYETLERİNDEKİ DAVRANIŞLARINA İSLAM
DİNİNİN ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

MİRAÇ MAKUL

**Yüksek Lisans Tezi
Beden Eğitimi ve Spor
Ana Bilim Dalı**

**Doç. Dr. Murat KUL
Dr. Öğr. Üyesi Adem SOLAKUMUR
2022
(Her Hakkı Saklıdır)**

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

**GELENEKSEL OKÇULUK SPORCULARININ SPORTİF FAALİYETLERİNDEKİ
DAVRANIŞLARINA İSLAM DİNİNİN ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

(Investigation of the Effect of Traditional Archery Athletes on Their Behaviors in Sporting Activities)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Miraç MAKUL

Danışman: Doç. Dr. Murat KUL

2. Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Adem SOLAKUMUR

Bayburt

Mayıs, 2022

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Murat KUL’un danışmanlığında, 202225022 numaralı Miraç MAKUL tarafından hazırlanan “Geleneksel Okçuluk Sporcularının Sportif Faaliyetlerindeki Davranışlarına İşlam Dininin Etkisinin İncelenmesi” adlı bu çalışma 23/05/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Beden Eğitimi ve Spor Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Murat KUL İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Hayri AKYÜZ İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Adem SOLAKUMUR İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali CEYHAN İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi İsmail KARATAş İmza:

Bu tezin Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

...../...../2022

Doç. Dr. Fatih GÜRBÜZ

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Geleneksel Okçuluk Sporcularının Sportif Faaliyetlerindeki Davranışlarına İslam Dininin Etkisinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

23 / 05 / 2022

İmza

Miraç MAKUL

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana yol gösteren, yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, tezimin her aşamasında yanımda olan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Murat KUL'a ve ikinci danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Adem SOLAKUMUR'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimimde bilgileriyle her zaman destek olan değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Mutlu TÜRKMEN'e, Dr. Öğr. Üyesi İsmail KARATAŞ'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Tez çalışmam boyunca yardımını esirgemeyen hocalarım Öğr. Gör. Ömer Faruk AKSOY'a, Emre BOZ'a, Öğr. Gör. Onur ŞİPAL'e, Önder ŞİPAL'e ve kadim dostum İbrahim PALAS'a, çalışmalarımın her aşamasında maddi manevi desteğini esirgemeyen, her zaman yanımda olan Emre YAVUZ'a, Şerif DALKILINÇ'a, Ömer Faruk KOÇYİĞİT'e, Muhammed Necip YAZICI'ya ve Adem BULUT'a teşekkürü borç bilirim.

Eğitim hayatım boyunca bilgi ve tecrübelerini aktaran tüm hocalarıma, tüm Geleneksel Türk Okçuluk camiasına ve aileme tezimi armağan eder herkese emeklerinden dolayı teşekkür ederim.

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GELENEKSEL OKÇULUK SPORCULARININ SPORTİF FAALİYETLERİNDEKİ DAVRANIŞLARINA İSLAM DİNİNİN ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Miraç MAKUL

Mayıs 2022, 57 sayfa

İslam dini, insan için zararlı olan her türlü davranıştan uzak durulmasını istemekle birlikte söz konusu davranışlardan uzak kalınmasına bir alternatif olarak okçuluk başta olmak üzere spor faaliyetlerinin, insanların hayatlarında önemli bir yer edinmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu kapsamda ayet ve hadis-i şerifler incelendiğinde okçuluk branşının insanları kötü alışkanlıklardan uzak tutmak, zihinsel ve fiziksel gelişim sağlamak gibi başlıca faydaları karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda tez çalışmasının amacını geleneksel okçuluk sporcularının sportif faaliyetlerindeki davranışlarına İslam dininin etkisinin değerlendirilmesi ve bu verilerin demografik değişkenler açısından incelenmesi oluşturmaktadır. Araştırma grubunu 373 katılımcı oluşturmaktadır. Veri toplama amacı ile “Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etkisi Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde yüzde ve frekans dağılımları, Spearman Korelasyon Analizi, Pearson Korelasyon Analizi, One-Way ANOVA ve t-Testi uygulanmıştır. Ayrıca anlamlı farklılaşmanın hangi gruplardan kaynaklandığının tespit edilmesi amacıyla, gruplara ait homojenliği dikkate alınarak Hochberg ve Games-Howell testleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların, eğitim durumu, baba eğitim durumu, antrenman yapma sıklığı, branşta elde edilen en yüksek derece, algılanan dindarlık düzeyi ve dini eğitim alma değişkenlerine ilişkin SFİDE ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlara göre ölçek alt boyutları ve toplam puanlara bağlı istatistiki açıdan anlamlı farklılık tespit edilirken, cinsiyet, anne eğitim durumu ve ikamet edilen yerleşim yeri değişkenlerine ilişkin SFİDE ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlara göre ölçek alt boyutları ve toplam puanlara bağlı istatistiki açıdan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların yaş, spor yaşı, aylık ortalama gelir düzeyi ve aylık ortalama kişisel gelir düzeyi değişkenleri ile SFİDE ölçeğinin alt boyutları ve toplam puanlarına ilişkin korelasyon analiz sonuçlarına göre değişkenler ile ölçek alt boyutları arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Spor, geleneksel okçuluk, İslam dini

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF TRADITIONAL ARCHERY ATHLETES ON THEIR BEHAVIORS IN SPORTING ACTIVITIES

MİRAC MAKUL

May 2022, 57 pages

While the religion of İslam wants to stay away from all kinds of behaviors that are harmful to people, it has stated that sports activities, especially archery, should take an important place in people's lives as an alternative to staying away from these behaviors. In this context, when the verses and hadiths are examined, we see the main benefits of archery such as keeping people away from bad habits and providing mental and physical development. In this context, the aim of the thesis study is to evaluate the effect of İslamic religion on the behaviors of traditional archery athletes in their sportive activities and to examine these data in terms of demographic variables. The research group consists of 373 participants. For the purpose of data collection, "İslamic Religion Influence Scale in Sports Activities" was used. Percentage and frequency distributions, Spearman Correlation Analysis, Pearson Correlation Analysis, One-Way ANOVA and t-Test were applied in the analysis of the data. In addition, Hochberg and Games-Howell tests were used, taking into account the homogeneity of the groups, in order to determine from which groups the significant differentiation originated. According to the results of the research, there was a statistically significant difference depending on the sub-dimensions of the scale and the total scores according to the average scores obtained from the SFIDE scale regarding the variables of educational status, father's education level, frequency of training, the highest degree obtained in the branch, perceived religiosity and receiving religious education. It was determined that there was no statistically significant difference depending on the sub-dimensions of the scale and the total scores according to the average scores obtained from the SFIDE scale regarding the variables of gender, mother's education level and place of residence. In addition, according to the correlation analysis results of the participants' age, sports age, average monthly income and monthly average personal income level, and the sub-dimensions and total scores of the SFIDE scale, it was determined that there was no relationship between the variables and the sub-dimensions of the scale.

Keywords: Sports, traditional archery, İslamic religion.

İÇİNDEKİLER

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş.....	1
------------	---

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve.....	2
Spor, Gelenek ve Okçuluk Kavramları.....	2
Okçuluğun Tarihçesi	3
İslamiyetten Önceki Dönemde Okçuluk.....	4
İslamiyetten Sonraki Dönemde Okçuluk.....	8
40 Hadis-i Şerif.	8
Ok meydanı/okçuluk tekkesi.	14
Türk okçuluğunda yapılan bazı tören ve ritüeller.	16
Geleneksel Türk Okçuluğunda Yarışma Türleri.....	20
Eski Dönemlerde Yarışmalar.....	20
Put (Hedef) atışları.	20
Menzil atışları.	21
Türkiye Cumhuriyeti'nde Yarışmalar	23
Put koşusu.	23
Hava koşusu.	26
Geleneksel Türk okçuluk yarışmalarında kıyafet kuralları.	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem	29
Araştırmanın Modeli.....	29
Evren ve Örneklem.....	29

Veri Toplama Araçları	29
Kişisel bilgi formu.....	30
Sportif faaliyetlerde İslam dini etkisi ölçeği.	30
Verilerin Analizi	30

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular.....	31
----------------------	-----------

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma, Sonuç ve Öneriler	40
KAYNAKÇA.....	47
EKLER.....	51
ÖZGEÇMİŞ.....	57

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Ortalama Puanları.....	31
Tablo 2. Katılımcıların Yaş, Spor Yaşı, Aylık Ortalama Kişisel/Aile Gelirlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Analiz Sonuçları.....	32
Tablo 3. Ölçek Boyutlarının Güvenirlilik Analizi Sonuçları.....	32
Tablo 4. Ölçek Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistikleri.....	33
Tablo 5. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-tesisi Sonuçları.....	33
Tablo 6. Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları.....	34
Tablo 7. Katılımcıların Anne Eğitim Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları.....	34
Tablo 8. Katılımcıların Baba Eğitim Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları.....	35
Tablo 9. Katılımcıların İkamet Edilen Yerleşim Yeri Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları ...	35
Tablo 10. Katılımcıların Antrenman Yapma Sıklığına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	36
Tablo 11. Katılımcıların Branşta Elde Edilen En Yüksek Dereceye İlişkin ANOVA Sonuçları	37
Tablo 12. Katılımcıların Algılanan Dindarlık Düzeylerine Yönelik ANOVA Sonuçları	37
Tablo 13. Katılımcıların Dini Eğitim Alma Değişkenine İlişkin t-Tesi Sonuçları.....	38
Tablo 14. Katılımcıların Yaş, Spor Yaşı, Aylık Ortalama Kişisel Gelir Düzeyi ile Sportif Faaliyetlerde İslam Dininin Etkisi Ölçeğinin Alt Boyutları ve Toplam Puanlarına İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	39
Tablo 15. Katılımcıların Aylık Ortalama Aile Gelir Düzeyi ile Sportif Faaliyetlerde İslam Dininin Etkisi Ölçeğinin Alt Boyutları ve Toplam Puanlarına İlişkin Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları	39

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Mesolitik Çağda mağara görseli.	3
Şekil 2. M.Ö.1400 Asurlular’a ait olunduğu düşünülen mağara görseli.	4
Şekil 3. Orhun/Orkun Alfabesi görseli.	5
Şekil 4. Oğuzların soyu görseli.	6
Şekil 5. Kayı tamgasının ok ve yaya benzetilmesi görseli.	7
Şekil 6. Çavuş oku/İslıklı ok görseli.	7
Şekil 7. Açık hava bireysel ve takım puta koşusu görseli.	23
Şekil 8. Salon bireysel ve takım puta koşusu görseli	24

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

%	: Yüzde
SFİDEÖ	: Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etkisi Ölçeği
df	: Serbestlik Derecesi
f	: Frekans
Maks.	: Maksimum
Min.	: Minimum
n	: Katılımcı Sayısı
Ort.	: Ortalama
p	: Anlamlılık Düzeyi
r	: Korelasyon
Sd.	: Standart Sapma
t	: t-Testi
H.z.	: Hazreti
A.s.	: Aleyhisselam
S.a.v.	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
R.a.	: Radiyallahu Anhu

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

İnsanlık tarihine baktığımızda ok ve yay insanlık tarihinde en uzun süre kullanılmış olan bir silahtır. 16. Yüzyıl'a gelinceye kadar ok ve yay tüm coğrafyada savaş aracı olarak özellikle de erkekler tarafından aktif bir şekilde kullanılmaktaydı. Tarihi milletler ve kavimler incelendiğinde tüm milletler kendi okçulukları ile övünmüşlerdir. Literatür incelendiğinde geleneksel okçuluğun ilk olarak nerede icra edilmeye başlandığıyla ilgili çeşitli bilgiler yer almaktadır. Bunlardan ilkinde baktığımızda "Ele geçen en erken ok uçlarından bazıları Güney Afrika'daki Pinnacle Point'te bulunmuş olup günümüzden yaklaşık 71.000 yıl öncesine, organik malzemenin korunumunun zorluğundan dolayı oldukça az sayıda ele geçen en eski yay kalıntılarının bir örneği ise Danimarka Holmegaard'da ele geçmiş olup 9.000 yıl öncesine tarihlenmektedirler" şeklinde bilgi yer almaktadır (Snodgrass, 1999, s. 81).

Okun tarihçesini yazan Abdurrahman Taberi'den atfolunan rivayete göre oku ilk olarak Hz. Âdem (a.s.) kullanmıştır. Taberi ok ve yayın ilk kez kullanımını şu şekilde aktarmıştır; "Ekinlerini yiyen kuşları öldürsün diye Allah, Hz. Adem'e Cebrail (a.s.), eliyle ok ve yay yollamıştır" bunların ne olduklarını soran Hz. Adem'e Cebrail (a.s.) "yayı göstermiş bu Allah'ın kuvveti/gücüdür, oku gösterip bu da Allah'ın şiddetidir" demiştir, ardından atış uygulamasının nasıl yapılması gerektiğini göstermiştir. İslamiyet'e göre okun ve yayın dünyaya gelişi cennetten, Cebrail (a.s.) eliyle olmuştur, onları Allah göndermiştir. Bu nedenle ok ve yay kutsi nesneler şeklinde değerlendirilmiştir (Yücel, 2008).

Türklerin İslamiyet öncesinde ve İslamiyet sonrasındaki süreçte başarılı olmasının nedenleri arasında "okçuluk" önemli bir yer teşkil etmiştir (Yücel, 1999, s. 17). İslamiyet'in kabulünden sonra okçuluk dini anlamda yeni bir boyut kazanmış ve bir "meziyet/erdem" şeklinde tasavvur edilmeye başlanmıştır. Bu tasavvurda; Hz. Muhammed (s.a.v.)'in ümmetine bırakmış olduğu kutsal bir emanet anlayışı ve hadislerinin etkisi oldukça büyük bir paya sahiptir (Güven, 1999; Yücel, 1999). Bu bilgiler ışığında araştırmanın amacını; geleneksel okçuluk sporcularının sportif faaliyetlerindeki davranışlarına İslam dininin etkisinin değerlendirilmesi ve bu verilerin demografik değişkenler açısından incelenmesi oluşturmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve

Spor, Gelenek ve Okçuluk Kavramları

Spor kavramı olarak, sporu icra etmekte olan bireyin, üstünlük sağlaması amacıyla ortaya koyduğu fiziki ve teknik bir çaba olmakla birlikte, seyirciler açısından da rekabete dayanan, heyecan veren estetik bir zaman şeklinde ifade edilebilmektedir (Şahan, 2008, s. 261). Farklı bir bakış açısıyla spor; müsabaka, oyun ve mücadelenin ön planda bulunduğu bir faaliyet olarak ifade edilirken (Konter, 1996, s. 24), farklı bir tanımda ise; rekabet ortamı oluşturan ve muayyen kurallarla yönetilen bireysel ve takım oyunlarında vücudun bir bütün olarak hareket etmesi şeklinde ifade edilmiştir (Yetim, 2000, s. 64).

Dilimizde gelmek fiilinden türemiş olan gelenek, “bir toplumda ya da toplulukta eskiden kalmış olmaları sebebiyle saygın tutulup kuşaktan kuşağa aktarılan, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2022). Sözlü ve yazılı olarak iki kısımdan oluşan gelenek, belirli kıymet, düzgülü/norm ve davranışlardan oluşan süreç şeklinde de tarif edilmektedir (Örnek, 1995, s. 126; Düzgün, 2013, s. 260).

Kavramsal olarak okçuluğu tanımlarken literatürde çeşitli tanımlamalar yer almaktadır. Bunlardan ilkinde baktığımızda, ucu sivri ahşap çubukları, yay yardımı ile canlı ya da cansız bir hedefe yada belirli bir mesafeye gönderilmesi çabasına dayanan spor branşıdır, tanımı ile örnek vermek mümkündür (Tunç, 2000). Bu tanım içerisinde yer alan, ahşap sivri çubuklar ifadesiyle ok nitelendirilmektedir. Ok ise; ağaçtan yapılmış, sporcunun kol boyuna göre uyarlanan ve ortalama 10-12 gram ağırlığında, yay ile canlı ve cansız hedefleri vurmak amacı ve en uzağa atmak amacı ile kullanılan çubuktur, şeklinde tanımlanabilir (Kahraman, 1995, s. 375). Tanımın içerisinde yer alan bir diğer kavram ise yaydır. Yay, “bir kuvvetin etkisi altında kaldığında estetik şekil değiştirme esnasında enerji depolayabilen, depoladığı enerjinin bir kısmını okta aktarabilen ve kendisine etki eden kuvvetin etkisi kalktığında eski haline kısmen veya tamamen dönebilen bir araçtır” (Kahraman, 1995, s. 361).

Okçuluk kavramını Türk Dil Kurumu’da benzer şekilde nitelemiştir ve bu spor branşı için, “ok ve yay kullanılarak yapılan spor” ifadelerini kullanarak tanımlamıştır (Türk Dil Kurumu, 2021).

Okçuluğun Tarihçesi

İnsanlık tarihine baktığımızda ok ve yay insanlık tarihinde en uzun süre kullanılmış olan bir silahtır. 16. Yüzyıl'a gelinceye kadar ok ve yay tüm coğrafyada savaş aracı olarak özellikle de erkekler tarafından aktif bir şekilde kullanılmaktaydı. Tarihi milletler ve kavimler incelendiğinde tüm milletler kendi okçulukları ile övünmüşlerdir.

Literatür incelendiğinde geleneksel okçuluğun ilk olarak nerede icra edilmeye başlandığıyla ilgili çeşitli bilgiler yer almaktadır. Bunlardan ilkinde baktığımızda “Ele geçen en erken ok uçlarından bazıları Güney Afrika'daki Pinnacle Point'te bulunmuş olup günümüzden yaklaşık 71.000 yıl öncesine, organik malzemenin korunumunun zorluğundan dolayı oldukça az sayıda ele geçen en eski yay kalıntılarının bir örneği ise Danimarka Holmegaard'da ele geçmiş olup 9.000 yıl öncesine tarihlenmektedirler” şeklinde bilgi yer almaktadır (Snodgrass, 1999). Literatürdeki farklı bir kaynağı incelediğimizde ise karşımıza çıkan bir diğer bilgi “Basit el baltalarından sonra ok ve yayla ilgili ilk buluntular geç paleolitik çağda milattan önce 35000 – 10000” yıllarında olduğu aktarılmaktadır. “Çakmak taşından yapılmış en erken ok uçları Doğu İspanya'da” bulunmuştur ve bunlar “Solutrean döneme milattan önce 17000 – 15000” aittirler. “Magdalenion dönemde milattan önce 15000 – 8300 ve onu izleyen Mesolitik çağda milattan önce 8300 – 2500 ise yontulup cilalanmış çakmaktaşıdan ok uçlarının kültür gelişmelerini tespite imkân verecek bollukta bütün eski dünyaya yayıldığı görülmektedir” şeklindedir (Yücel, 2008, s. 9).

Şekil 1. Mesolitik Çağda mağara görseli.

Okun tarihçesini yazan Abdurrahman Taberi'den atfolunan rivayete göre oku ilk olarak Hz. Âdem (a.s.) kullanmıştır. Taberi ok ve yayın ilk kez kullanımını şu şekilde aktarmıştır; “Ekinlerini yiyen kuşları öldürsün diye Allah, Hz. Adem'e Cebrail (a.s.), eliyle ok ve yay yollamıştır” bunların ne olduklarını soran Hz. Adem'e Cebrail (a.s.) “yayı göstermiş bu Allah'ın kuvveti/gücüdür, oku gösterip bu da Allah'ın şiddetidir” demiştir ve ardından atış uygulamasının nasıl yapılması gerektiğini göstermiştir. İslamiyet'e göre okun ve yayın dünyaya

geliş cennetten, Cebrail (a.s.) eliyle olmuştur, onları Allah göndermiştir. Bu nedenle ok ve yay kutsi nesneler şeklinde değerlendirilmiştir (Yücel, 2008).

Aburrahman Taberi'nin Hz. Adem (a.s.) ile ilgili aktardığı bilgilerden sonra Hz. Adem'in dünyaya geliş tarihini incelediğimizde Hristiyanlarda dini otorilerce kabul görmüş olan Apokrif kabul edilen kitaplar incelendiğinde Hz. Âdem (a.s.)'in, yaratılışın altıncı günü olan Cuma günü Kudüs'te dünyaya gönderildiği bildirilmektedir. Hz. Adem (a.s.)'in dünyaya gönderilişiyle ilgili Yahudiler M. Ö. 3761-3760'ta yaratıldığını kabul etmektedirler. Farklı bir dini kitap olan Kur'ân-ı Kerîm'de de Hz. Âdem (a.s.)'in dünyaya geliş zamanı tam olarak verilmemiş, ancak hadis-i şeriflerde Hz. Adem (a.s.)'in bir Cuma günü cennetten kovulduğu, bir Cuma günü tövbesinin kabul edildiği, bir Cuma günü cennete koyulduğu, bir Cuma günü dünyaya gönderildiği ve yine bir Cuma günü vefat ettiği söylenmektedir (Yücel, 2008; Wikipedia, 2022).

Farklı din ve kitapları inceleyerek insanlık tarihine baktığımızda okçuluğun başlangıç tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak ilk insanlarla birlikte okun ve yayın kullanılmış olan en eski avlanma aracı olduğu söylenebilir (Özkafa, 2018).

İslamiyetten Önceki Dönemde Okçuluk

Okçuluk, göçebe hayatı benimseyen ve mücadeleci bir yapısı olan milletlerin kültürlerinde ön planda olmuştur. Bu bahsetmiş olduğumuz duruma mağaralarda eski dönemlere ait bulunan resimlerde ok, yay ve avlanmaya yönelik figürlere rastlanmıştır.

Şekil 2. M.Ö.1400 Asurlular'a ait olduğu düşünülen mağara görseli.

Türklerde yaşamlarını devam ettirebilmek ve beslenmek için bunların yanında savaşlarda hazır hale gelebilmek için talimleri ve okçuluğu yaşam stili haline getirmişlerdir. Türklerde, at binmek ve ok atabilmek “tabii bir aktivite” olarak karşımıza çıkmaktadır (Kafesoğlu, 1998; Farac, 1999; Güven, 1999; Yücel, 1999; Aktepe, 2012).

Türklerde İslamiyet öncesindeki dönemde “ok” kelimesi “kabile, boy, aşiret” anlamlarına gelmekteydi. “Oğuz” kavramı da buna örnek olarak verilebilmektedir. “Oğuz” kelimesini incelediğimizde kökeni “kabile, klan, aşiret, nehir ve genç boğa” gibi çeşitli anlamlara karşılık geldiği söylenmektedir (Kafesoğlu, 1998). Bu anlamların yanında dönemlerin alfabelerinde de kullanılmış ve “ok+z” ifadesiyle “oklar” tabiri kastedilmiş dolayısıyla da Oğuzlar kelimesi ile “Oklar” tabirinin anlatılmak istendiği söylenmektedir (Güven, 1999, s. 95).

ORKUN	LATİN
◀	İK - Kİ
Υ	İÇ - Çİ
↓	OK - UK
Ɔ	ÖK - ÜK
M	LD - LT
3	NÇ
☺	ND - NT
1	NG
3	NY

Şekil 3. Orhun/Orkun Alfabesi görseli.

Bunun yanında siyasi bir birliğe dahil olan boya “ok” kavramı ile adlandırıldığı bilinmektedir. Bu duruma örnek olarak “Üç Ok, On Ok” tabirleri ile boylar vurgulanmak istendiği ifade edilmektedir (Kafesoğlu, 1998, s. 230). Mete Han’ın, “Ok ve yay gerebilen kavimleri bir aile gibi birleştirdim şimdi onlar Hun oldular” şeklindeki söylemi ve ok atarken parmaklarını korumak için başparmağa takılan “zehgir, küştüvan, şast, şest” gibi isimleri olan “zihgir”in o dönemdeki savaşçıların parmaklarından çıkarmayışı da geleneksel okçuluğun, Türk yaşamındaki önemini açıkça göstermektedir (Metin, 2014).

Türkler küçük yaştan itibaren ata binmeye başlamıştır bundan dolayı Türkler için “at üzerinde doğup büyüyen millet” ifadeleri kullanılmıştır. Bir başka kaynakta ise Türkler için “Ata yapışık bir millete rastladık, bir türlü yenemiyoruz” ve “Türkler ok atmaya başladığında gökyüzünde güneş kaybolur” şeklindeki ifadelerle baktığımızda Türkler at ile bütünleşmiş ve atın üzerinde iyi bir şekilde ok atma becerisine sahip bir millet olduğunu çıkarabilmeyiz (Gazoz, & Şimşek, 2017, s. 16; İmamoğlu, Türkmen, Akberk, & Çebi, 1999, s. 66).

Ok ve yay kullanmada ileri düzey becerisi olan Türkler, dünyaya gelen bebeklerine isim verirken ve yeni oluşturdıkları boylara “ok” ile alakalı isimler vermişlerdir. Buna örnek olarak Oğuz Kağan’ın “Gün Ay ve Yıldız adlı oğullarına Boz Ok, Gök, Dağ ve Deniz adlı oğullarını ise Üç Oklar” şeklinde isimlendirmiştir (Turan, 1969, s. 44; Güven, 1999, s. 95).

Şekil 4. Oğuzların soyu görseli.

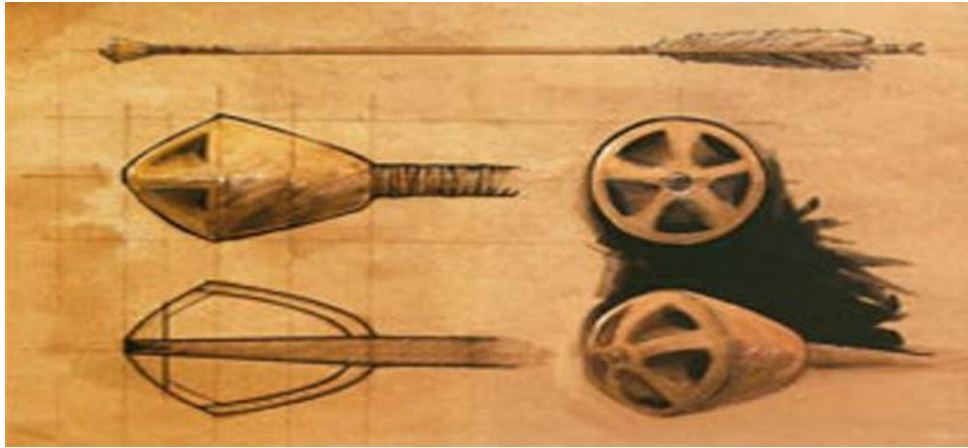
Ok ve yayın farklı bir kullanım alanı ise, devlet düzeni içerisindeki hiyerarşik yapı sistem olmuştur, buna örnek olarak Oğuz Kağan’ın üç oğluna “Yay, atan insanın elinde durur o yüzden siz merkezde yani Orta Asya’da duracaksınız devleti devam ettireceksiniz.” diyerek üç yay vermiş ve diğer üç oğluna “Ok gibi olacaksınız, menzil alacaksınız, dünyaya dağılacaksınız.” demiş ve üç ok verdiği söylenmektedir. Yay verilen “Boz Oklar” doğuyu yani merkezi, ok verilen “Üç Oklar” ise batıyı, akıncıları temsil ettiği ifade edilmektedir (Koca, 2017). Böylece Türklerde “ok ve yay” ile devlet düzeni arasındaki hiyerarşik bir yapının olduğu gözlemlenmektedir. Bu bilgilere baktığımızda yay, atıcı durumunda “merkezin” ok ise atılan durumda “uç beyliklerin ve akıncıları” ifade etmiştir (Koca, 2017).

Ok ve yayın başka bir kullanım alanı ise boyların tamga ve mühürleridir. Buna örnek olarak Oğuzların Kayı Boyu,’na çizilmiş tamgalarında “ok ve yay” yer almaktadır (Bilgili, 2017, s. 41).

Şekil 5. Kayı tamgasının ok ve yay benzetilmesi görseli.

Okçuluğun haberleşme aracı olarak kullanıldığı söylenmektedir. “Çavuş oku” günümüzdeki adıyla ıslıklı okların çıkarmış olduğu sesin biçimine göre haberleşme sağlandığı belirtilmektedir (Güven, 1999, s. 96; Göksu, 2016, s. 24). Bu konuyla ilgili merhum Turan şu bilgileri aktarmıştır; “yazının kullanılmasından önce Türk Kağan ve beylerinin tabileri ile muhaberelerinde bazı işaretlere sahip olduğu bilinmektedir, onuncu asır Arap âlimi İbn’ül Nedim, Bağdat’ta bir Türk komutanından alarak verdiği kayda göre, büyük Türk hükümdarı tabilerine bir emir yazmak istediği zaman vezirini çağırır, oku yarmasını emreder ve o da üzerinde birtakım işaretler yapar, Türk ileri gelenleri bunların manasını bilir ve hükümdarın maksudını anlar, az işaret ile çok şey ifade edilir ve dostluk ve sulh zamanlarında olduğu gibi harp esnasında da aynı şeyi yaparlar ve bu yazılı oku muhafaza ederler” aktarılan bu bilgiyle de çavuş oku adı verilen ok ile haberleşmenin sağlandığını görebilmekteyiz (Turan, 1969).

Şekil 6. Çavuş oku/Islıklı ok görseli.

Ok ve yay hâkimiyet ve kuvvet timsali şeklinde de karşımıza çıkmaktadır. Tuğrul Bey’in yüksek bir tahtı olduğu ve tahtın önünde de “bir yay ve iki ok”un olduğu söylenmektedir (Farac, 1999). Bunun yanında Türklerde herkesin kendi şahsına has oku ve yayı olduğunu ve

ölümden sonraki hayata inandıkları için bu ok ve yayıda kendileriyle birlikte gömdükleri belirtilmektedir. Mezar taşlarına da ok ve yaylarla çeşitli motifler yapılmaktaydı, yapılan bu motiflerle mezardaki kişinin önemine vurgu yapıldığı rivayet edilmektedir (Berkli, 2007, s. 75).

Son olarak ok ve yayla ilgili bazı inançlar bulunmaktadır bunlar, kağanlar/hükümdarlar en üst düzey okçu olarak kabul görmekte ve doğuya, batıya, kuzeye ve güneye ok atarak kötü ruhları kovdukları belirtilmektedir (Esin, 2001). Ayrıca buna benzer olarak Moğolların Azrail'i korkutmak için gökyüzüne ok attıkları ve bu oklar neticesinde hastalıkların iyileşeceklerine inanılmaktadır. Moğollarda bir başka inanış ise “şamanların gökyüzüne ok ve yay aracılığıyla gittiklerine” inanılmasıdır. Okla ilgili iyilik ve kötülük kavramıyla ilgili de şu söz söylenmiştir: “Kötü niyet besleyenin oku, dönüp kendisini vurur: kötü ok oku atana döner” şeklinde sözle de okun iyilik ve kötülük anlamında bir sembol olabileceğini görmekteyiz (Metin, 2014, s. 139).

İslamiyetten Sonraki Dönemde Okçuluk

Okun tarihçesini yazan Abdurrahman Taberi'den atfolunan rivayete göre oku ilk olarak Âdem (a.s.) kullanmıştır. Taberi ok ve yayın ilk kez kullanımını şu şekilde aktarmıştır; “Ekinlerini yiyen kuşları öldürsün diye Allah, Hz. Adem'e Cebrail (a.s.), eliyle ok ve yay yollamıştır” bunların ne olduklarını soran Hz. Adem'e Cebrail (a.s.) “yayı göstermiş bu Allah'ın kuvveti/gücüdür, oku gösterip bu da Allah'ın şiddetidir” demiştir ardından atış uygulamasının nasıl yapılması gerektiğini göstermiştir. İslamiyet'e göre okun ve yayın dünyaya gelişi cennetten, Cebrail (a.s.) eliyle olmuştur, onları Allah göndermiştir. Bu nedenle ok ve yay kutsi nesneler şeklinde değerlendirilmiştir (Yücel, 2008).

Türklerin İslamiyet öncesinde ve İslamiyet sonraki süreçte başarılı olmasının nedenleri arasında “okçuluk” önemli bir yer teşkil etmiştir (Yücel, 1999). İslam'ın kabulünden sonra okçuluk dini anlamda yeni bir boyut kazanmış ve bir “meziyet/erdem” şeklinde tasavvur edilmeye başlanmıştır. Bu tassavurda; Hz. Muhammed (s.a.v.)'in ümmetine bırakmış olduğu kutsal bir emanet anlayışı ve hadislerinin etkisi oldukça büyük bir paya sahiptir (Güven, 1999; Yücel, 1999).

40 Hadis-i Şerif.

Okçulukla ilgili hadis-i şerifler incelendiğinde literatürde kırk hadis-i şerif yer almaktadır. Bunlar şu şekildedir:

- Ukbe B. A. (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Allah tek bir ok sebebiyle üç kişiyi cennete koyar: Oku yapan; yeter ki bunu hayır maksadıyla yapmış olsun, oku atan ve okun ucuna sivri demir yapan kişi.”

- Abdurrahman B. Ebû Hüseyin'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Allah tek bir ok için üç kişiyi cennete sokar, Allah rızasını kazanmak için hayır olarak ok yapanı, oku düşmana karşı atanı ve atma işinde yardımcı olanı ve Resûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti; Atıcılık ve binicilik yapınız, benim için atıcılık yapmanız binicilik yapmanızdan daha hoştur.”
- Seleme B. El-Ekva' (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde konuşmaları olduğu aktarılmaktadır: “Eslem kabilesinden birkaç kişi yarış alanında ok atarlarken Resûlullah (s.a.v.) onlara uğradı ve Ey İsmailoğulları, haydi sizi göreyim ok atın, zira gerçekten sizin (büyük) babanız da iyi bir ok atıcı idi bu yarışmada ben, falan oğlu (Seleme b. Ekva') ile beraberim buyurdu ve Râvi devamla diyor ki: Bunun üzerine taraflardan biri ellerini ok atmaktan çektiler Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Onların neyi var da ok atmıyorlar?” Onlar da: Ya Resûlullah! Sen o tarafla birlikte olunca biz nasıl ok atarız dedi, bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) onlara: Oklarınızı atınız, ben sizin hepinizle beraberim.” buyurdu.
- Ebû Necîh Es-Sülemî (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Kim Allah yolunda bir ok atarsa; o ok onun için bir köleyi hürriyetine kavuşturmaya denktir.”
- Ebû Necîh Es-Sülemî (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Kim bir oku Allah yolunda isabet ettirirse; onun için Cennet'te bir derece vardır.”
- Enes (r.a.)'dan bilinen rivayete göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: "Kim Allah yolunda bir ok atarsa isabet ettirsin ya da ettirmesin, İsmailoğullarından dört köle azat etmişçesine ecir alır."
- Ebi Necih es-Sülemi'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Her kim Allah yolunda bir ok atarsa ve o düşmana isabet ederse onun için Cennet'te bir derece vardır, bunun üzerine bir adam şöyle dedi: Ey Allah'ın Nebisi ben ok atar ve isabet ettirirsem benim için de bir derece var mıdır? Resûlullah (s.a.v.): “Evet, vardır” buyurdu. O kişi o gün 16 ok isabet ettirdi.”
- Atâ B. Ebî Rebâh'tan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Ensardan olan Cabir B. Abdillah ile Cabir B. Umeyr'i ok atarken gördüm, onlardan biri ok atmayı bırakıp oturunca diğeri ona şöyle dedi: Tembellik mi ediyorsun? Ben Resûlullah (s.a.v)'in şöyle buyurduğunu işittim: Allah'ı zikretme türünden olmayan her şey

boş iştir, yanılmaz bundan dört şey müstesnadır: Kişinin iki hedef arasında gidip gelmesi atıcılık öğrenmesi, atını eğitmesi, erkeğin ailesiyle eğlenmesi ve kişinin yüzme öğrenmesi.”

- Ebû'd-Derdâ (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)’in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Her kim iki hedef arasında yürürse, onun her bir adımı için bir hasene yazılır.”

- Muhammed b. Hanîfe'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ebû Amr el-Ensarî'yi (r.a.)'ı Sıffin Savaşı günü gördüm ki bu zat; Bedir, Akabe, Uhud savaşı olaylarında da bulunmuştur. Oruçlu idi, susuzluk-tan rengi değişmişti. Şöyle diyordu hizmetçisine: Şu yayıma bir ok yerleştir! Hizmetçi oku yerleştirdi Ebû Amr bitkin bir halde yayı çekti ve üç ok atıverdi ve sonra şöyle dedi: Resûlullah (s.a.v.)’den duydum, buyurdu ki kim Allah yolunda bir ok atarsa, o ok hedefine ulaşsın ulaşmasın sahibi için kıyamet gününde bir nur olur.”

- Şurahbil B. Sımt, Ka’b B. Mürre’ye; “Ey Ka’b! Resûlullah (s.a.v)’den duyduğun bir hadisi bize aktar ilave ve noksanlaştırmaktan da sakın dedi, o bunun üzerine şöyle dedi: Resûlullah (s.a.v)’den işittim şöyle buyurdu: Düşmana ok atın, düşmana bir ok isabet ettirenin Allah derecesini yükseltir, İbn-ün Nehham: Ey Allah’ın Resûlü bu derecenin yüksekliği ne kadardır? diye sordu, Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: O ananın evindeki eşik kadar değildir iki derece arası yüz yıllık mesafedir” şeklinde buyurdu.

- Ebû Ali Sümâme B. Şüfiyy'den rivayet edildiğine göre kendisi Ukbe b. Âmiri şöyle derken işitmiş: “Ben Resûlullah (s.a.v.)’i minber üzerinde: Düşmanlarınız için gücünüzün yetebildiği kadar kuvvet hazırlayın, dikkat kuvvet atıcılıktır, dikkat kuvvet atıcılıktır, dikkat kuvvet atıcılıktır” buyururken işittiği aktarılmaktadır.

- Ebi Rafi’ (r.a.)’dan şöyle rivayet edilmiştir: “Ben Resûlullah (s.a.v) ’e: Ey Allah’ın Resûlü bizim, çocuğumuzun üzerinde hakkımız olduğu gibi çocuğumuzun da bizim üzerinde hakkı var mıdır? diye sordum, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: evet, çocuğun babası üzerindeki hakkı, babasının kendisine okuma yazmayı, yüzmeyi ve ok atmayı öğretmesidir.”

- Süleyman B. Âmir (r.a)’den rivâyete göre, Şurahbil B. Sımt, Amr B. Abese’ye: “Ey Amr Bize Rasûlullah (s.a.v)’den duyduğun bir hadisi anlat” dedi, o da şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v)’den işittim şöyle diyordu: Allah yolunda kim saçlarını ağartırsa, o kimseye kıyamet gününde bir nur verilir, Allah yolunda bir ok atan kimseye de attığı ok düşmana isabet etse de etmese de bir köle azat etme sevabı verilir, bir köle azat eden kimsenin de o kölenin her organına karşılık bir organı ateşten korunmuş olur.”

- Süleyman Et-Teymî’den rivayet edildiğine göre: “Kişinin yüzücü ve ok atıcı olması Resûlullah (s.a.v.)’in hoşuna giderdi.”

- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Atıcılığı öğreniniz, zira iki hedef arasındaki mesafe cennet bahçelerinden bir bahçedir.”
- Ebû Said el-Hudri'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Atıcılığı ve Kur’ân’ı öğreniniz. Mü’minin en hayırlı saatleri Allah’ı zikrettiği vakitlerdir.”
- Ebû Hüreyre (r.a.)'den aktarıldığına göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu bilinmektedir: "Yarış ödülü, sadece ok, at ve deve yarışmasında olur."
- Ukbe Amir'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Size pek çok yer fethedilecektir, Allah size kâfidir, o halde sizden biriniz oklarıyla oynamaktan aciz kalmasın.” buyururken işittiğini belirtmiştir.
- Ukbe B. Abdi's-Sülemî (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Kalkınız (Allah yolunda) savaşınız diye buyurmuştur, bunun üzerine bir adam bir ok attı, Resûlullah (s.a.v.) de bunun üzerine: Cennet ona vâcib oldu” şeklinde buyurduğu belirtilmiştir.
- Mus’ab b. Sa’d’ın babasından rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Atıcılığı öğreniniz, zira o sizin oyunlarınız arasında en hayırlısıdır.”
- Abdurrahman B. Şumase'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Fukeym-i Lahmî, Ukbe b. Amir'e: Şu iki hedef arasında gidip geliyorsun Hâlbuki sen yaşlısın bu sana zor gelir dediğinde Ukbe: Resûlullah (s.a.v.)'den işittiğim bir söz ol-masaydı ben buna katlanmazdım cevabını vermiş, Haris diyor ki: Bunun üzerine ben İbn-ü Şumase'ye: O söz nedir? diye sordum, O: Peygamber (s.a.v.): Her kim atıcılığı öğrenir de sonra terk ederse bizden değildir veya muhakkak o kişi isyan etmiştir,” buyurdu demiştir.
- Ukbe bin Âmir El-Cühenî (r.a) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Kim ok atıcılığı öğrenip de sonra terkederse bana isyan etmiş olur.”
- Âmir B. Sa'd'dan, o da babasından naklen rivayet etti ki: “Resûlullah (s.a.v.) Uhud gününde Sa’d B. Ebî Vakkas için anam babam sana feda olsun zikretmiştir. Sa'd şöyle demiş: müşriklerden bir adam Müslümanların canlarını yakmıştı, bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) Sa'd'a: At! Babam anam sana feda olsun! Buyurmuştu, Sa'd demiş ki: o müşrik için uçsuz bir

ok attım ve yan tarafına vurdum, derhal düştü ve avreti açıldı bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) güldü, hattâ yan dişlerini gördüm.” şeklinde aktarmıştır.

- Hâşim İbnu Hâşim Es-Sa'dî'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Ben Saîd İbnu'l-Müseyyeb'den işittim, şöyle diyordu; Ben Sa'd İbnu Ebî Vakkas'tan işittim, şöyle diyordu; Peygamber (s.a.v.) Uhud günü ok kabındaki oklarını çıkarıp bana verdi ve At Yâ Sa'd babam anam sana feda olsun.” dedi.

- E. B. Mâlik (r.a.)'dan aktarıldığına göre, Resûlullah (s.a.v.)'in şu şekilde buyurduğu bilinmektedir: “Ebû Talha, Peygamber (s.a.v.)'in beraberinde bir tek kalkanla sütrelenip korunmaya çalışırdı, Ebû Talha güzel atıcı idi. O attığı zaman Peygamber (s.a.v.) yukarıya yükselir de onun okunun düştüğü yere bakardı.”

- Enes (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Ölen hiçbir nefis yoktur ki, Allah katında bir hayrı olsun da dünyaya dönmeyi ve dünya ile onun içinde bulunan bütün varlıkların kendisinin ol-masını arzu etsin yalnız şehit müstesna! Çünkü o, şehitliğin faziletini gör-düğü için dönmeyi ve dünyada tekrar öldürülmeyi temenni eder.”

- Abdullah ibn Mes'ûd (r.a.) şöyle demiştir: “Ben Resûlullah (s.a.v.)'e: “Yâ Resûlallah amelin hangisi daha faziletlidir? diye sordum, vaktinde kılınan namazdır buyurdu, sonra hangi ameldir dedim, Resûlullah (s.a.v.): sonra ana babaya itaat ve iyi muamele etmektir buyurdu, sonra hangi iş dedim. Resûlullah: Allah yolunda cihâd etmektir, buyurdu ve İbn Mes'ud dedi ki: eğer ben daha çok sormak isteseydim, muhakkak o bana çok cevap verecekti.”

- Ebû Hureyre (r.a.)'dan aktarıldığına göre, Resûlullah (s.a.v.)'in şu şekilde buyurduğu bilinmektedir: “Allah kendi yolunda cihada çıkan kimseye, onu evinden çıkaran şey yalnız bana iman ve elçilerimi tasdik ise, nail olduğu ecir ve ganimetle geri getireyim yahut cennete girdireyim diye tekeffül etmiştir, ümmetime meşakkat verecek olmasaydım, hiç bir cihat müfrezesinin arkasından geri kalmazdım, yemin olsun ki Allah yolunda öldürölüp diriltilmemi, ondan sonra öldürölüp diriltilmemi, ondan sonra öldürölmemi ne kadar isterdim”

- Yezîd b. Ebî Meryem el-Ensârî (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Ben Cuma namazına gitmekte iken Abaye B. Rifâa arkamdan yetişti ve dedi ki; müjdeler olsun sana senin bu adımların Allah yolunda sayılır; Ebû Abs'den işittim şöyle diyordu; Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu; kimin Allah rızasını kazanma yolunda ayakları tozlanırsa o ayaklara Cehennem ateşi haramdır.”

- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)’in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Şehit ölürken ancak sizden birinizin çimdiklenmeden duyduğu acı kadar bir acı duyar.”
- Enes (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)’in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Bir kimsenin, sabahleyin veya öğleden sonra birkaç saatlik zaman içerisinde Allah yolunda savaşması dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır. Sizden biriniz yayı kadar veya kamçısı kadar cennetteki bir yer, dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır.”
- Ebû Hüreyre (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)’in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Kim Allah yolunda (cihatla ilgili) bir eseri (ameli) bulunmadığı halde Allah'a kavuşursa (yani ölürse), o kimse (kıyamet günü) bir eksiği olduğu halde Allah'ın huzuruna çıkar.”
- Bürde B. Abdullah’ın babasından rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)’in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “bir düşman kavmin saldırı-sından endişelendiği zaman: Allah'ım, Senin gücünle onların boğazlarını tıkarız ve kötülüklerin-den Sana sığınırız”derdi.
- Ebu Umâme el Bâhili (r.a.)’den aktarıldığına göre, Bir adam Resûlullah (s.a.v)’e gelerek: “Şöhret ve ücret elde etmek için savaşan kimse hakkında ne dersin?” diye sordu. Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: Onun için hiç bir şey yoktur. Adam sorusunu üç sefer tekrarladı. Resûlullah (s.a.v)’de her defasında: Onun için hiçbir şey yoktur buyurdu ve şöyle devam etti: Allah ancak kendi rızası gözetilerek samimi bir niyetle yapılan ibadetleri kabul eder.”
- Ebû’l-Derdâ’den şöyle dediğini işittim. “Ben Eba’l-Kasım (s.a.v.)’i (Onu Resûlullah (s.a.v.)’i bu şekilde künyelerken bundan önce de sonra da duymamıştım.) şöyle buyururken işittim: “Allah (c.c.) İsa (a.s.)’a şöyle demiştir: Ey İsa! Senden sonra yeryüzüne öyle bir ümmet göndereceğim ki, onlara sevdikleri, hoşlandıkları bir şey isabet ederse, bana hamd ve şükreder, hoşlanmadıkları bir felaketle karıştıkları zaman da sabrederek sevabını benden isteyeceklerdir. Onların hilm ve ilimleri de yoktur. Hz. İsa, Allah'ın buyruklarına, hayret ederek şöyle sordu: Ya Rabb! İlim ve hilm olmadan bunlar nasıl böyle olabilirler? Cenâb-ı Hâk cevaben şöyle buyurdular: Ben onlara kendi hilm ve ilmimden vereceğim.”
- Ebu Hüreyre’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)’in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Yüce Allah bir Kudsi Hadiste şöyle buyurmaktadır: Ben ortakların şirkten en ganisiyim. Her kim bir amel işler, onda benimle birlikte başkasını ortak eylese, onu şirkile başbaşa bırakırım.”

- İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Halis niyet, Arşa asılıdır. Kul, niyetine sadık kalınca Arş-ı Ala, o kul affedilinceye kadar sallanır.”
- Ebû Hüreyre (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Kula, Allah'tan yardım kulların ihtiyaçları miktarında olur. Sabır da Allah tarafından kulun başına gelen musibetlere göre verilir.”
- Ebû Said el-Hudri'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'in şu şekilde buyurduğunu aktarmaktadır: “Üç cümle vardır ki, kim bunları söylerse Cennete girer. Kişinin, Allah'tan Rabb olarak, İslam'dan din olarak, Muhammed (s.a.v.)'den peygamber olarak razı olmasıdır. Bu üçünden başka dördüncü madde olarak öylesine bir şey vardır ki, onun fazileti yer ile göğün arasını doldurur. O da, Allah yolunda cihat etmektir.” (Antalyaokculartekkesi, 2021).

Belirtilen Ayet ve hadis-i şeriflere bakıldığında okçuluğun bir spor branşı olarak insanları, kötü alışkanlıklardan uzak tutmak, zihinsel ve fiziksel gelişim amacı sağladığı söylenebilir. “Okçuluk Tekkeleri/Ok Meydanlar”nın kurulmasının temel amacını da bu anlayış ve düşünce oluşturmaktadır. Çünkü İslamiyet “içki, kumar ve uyuşturucu” gibi zararlı alışkanlıklardan insanların uzak durmasını istemekle birlikte bu alışkanlıklardan uzak kalınmasına karşı bir alternatif olarak okçuluk başta olmak üzere spor faaliyetlerinin, insanların hayatlarında önemli bir yer edinmesi gerektiğini belirtmiştir (Bozkurt, 2009).

Ok meydanı/okçuluk tekkesi.

Literatürü incelediğimizde Osmanlı Dönemi'nde var olan meydanlarının olduğu iller şunlardır; Edirne, Gelibolu ve Bursa ve İstanbul, fakat ok meydanları anlayışı İstanbul'un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet ile olgunlaşmış bir yapıdır. Günümüzde aktifliğini devam ettiren İstanbul Okçular Vakfı Fatih Sultan Mehmet'in fermanı üzerine kurulan ilk vakıftır. Fatih Sultan Mehmet'in fermanında yer alan kuruluş amacı “gazilerin ve halkın ok atması ve toplu halde dua edilmesi için...” şeklinde açıklanmaktadır. Bu fermana yer alan açıklamayı incelediğimiz de de okçuluk sporunun dini anlamda bir bağlantı olduğu görülmektedir (Yücel, 2008, s. 68).

Ok Meydanlarına birr kutsiyet atfedilmiştir, ok meydanlarına “alkollü ve abdestsiz girmemeye ve ok atarken, kalpten besmelele Ya Allah/Hak demeye özen gösterilmiştir. Bundan dolayı ok meydanına gelen kemankeşlerin meydana çıkmadan evvel önclikle abdest aldıkları, namaz kıldıkları ve sonrasında tekkelerdeki doparlardan ok ve yayı alarak atış alanına gittikleri aktarılmaktadır. Ok Meydan'ları aynı zamanda kemankeşlerin sohbet ettikleri, yemek yedikleri bir spor kulübü disipliniinde hizmet vermekteydi (Gültekin, 2000, s. 26).

Ok Meydanı'nın yönetimi.

Ok Meydanı yönetiminde yer alan en yetkili kişi Meydan Şeyhi'dir, meydanı o yönetir ve kendisine Reis-i Tirendazan adı verilmektedir. Meydan Şeyhi'ne aynı zamanda "Şeyhü'l Meydan, Şeyhü'r-Ramiyan, Şeyhü'l Rumat, Şeyhü'l-Kemankeşan Şeyh, Okçular Şeyhi, Atıcılar Şeyhi" isimleriyle de anılmaktaydı. Meydan Şeyh'ini kemankeşler kendi aralarından seçerlerdi fakat belirli bir sürecin ardından bu makamı zorla ve uygun olmayan farklı yollarla elde edilmeye başlaması üzerine Padişahın emri üzerine atamaları yapılmaya başlar ve padişahın gizmetinde olduğunu belirtmek amacıyla bu makama "Reis-i Tirendazan-ı Rikab-ı Hümayun" unvanı verilmiştir (Yücel, 2008).

Meydan, şeyhin başkanlığında bir heyet tarafından yönetilirdi. Şeyhin sağında eskilik sırasına göre; sağdan birinci Şeyhü'l-Menazil fi'l-Meydan (Menziller Şeyhi, sağdan ikinci, Şeyh-i Mütevellî'i Akça'yı Vakf'ı Nukud denilen vakfın mütevellisi, onun altında Vacibü'r Rriaye-i Meydan/Menzil Sahibleri denilen ihtiyarlar otururdu. Şeyh bunlardan seçilirdi. Kabza alan kemankeşler(talib-i menziller) kıdem sırası (dümende oturmak) ile solda otururlar, menzil alınca, sağda dümene geçerlerdi (Yücel, 2008, s. 98).

Meydan, Reis-i Tirendazan-ı Rikab-ı Hümayun'un kurmuş olduğu ekiple birlikte yönetilmekteydi. Kurulan bu ekiple ilgili bazı görev tanımları ve meydanda yer alan bazı kişilerin isimleri aşağıdaki şekildedir:

- **Meydan Kadısı/Naibi:** Hukuki anlaşmazlıklar konusunda söz sahibi ve Galata Kadısı'nın vekilidir.
- **Şeyü'l-Menazil:** Meydan şeyhinden ayrı bir ünvan olup, sadece menzil atışlarıyla ilgilenmektedir.
- **Meydan Nakibi/Vekilharç:** Meydan Şeyhinin yardımcısı.
- **Yazıcı-yı Meydan:** Ok Meydanı yazıcısı, kâtibi.
- **Tekke-nişin:** Tekke'de kalır; bina ve eşyaların muhafazasından sorumludur. Şeyhin ve mütevellinin yardımcısıdır.
- **Meydan İmam Hatibi:** Toplu ibadetleri ve atışlar sırasındaki duaları yönetir. Meydan duacıları onun emrindedirler.
- **Duacı-yı Meydan:** Meydan Duacısı
- **Korucubaşı:** Meydanın güvenliğinin birinci derecede sorumlu kıdemli korucusudur.
- **Korucular:** Korucu başına bağlı olup, onun tarafından görevlendirilir. Meydanın güvemlik işlerinden sorumludurlar. Yaz kış hrgün meydanda bulunur ve bu hizmet karşılığında para alırlardı.

- **Sicilli Kemankeş/İcazetli Kemankeş:** Gereken şartları yerine getirip, üstadından kabza ve icazet almış, Okçular Sicili'ne kayıt olunmuş kemankeş
- **Havacıbaşı:** Meydan havacılarının en kıdemlisi.
- **Havacıyı Meydan:** Şahitlerle birlikte, atış sırasında “hava yeri”nde durarak okun düştüğü yeri ve rekorları ayak yerinde duranlara bildiren güvenilir kişilerdir.
- **Aşçı:** Meydanda yemek yapımıyla ilgilenen kişilerdir. Meydan kadrosundandır
- **Meydan Ehli:** Meydan toplantılarında ve atışlarda bulunmaya hak kazanmış kişilerdir. Bunlar: “Meydan Görevlileri, İhtiyarlar, Kemankeşler, Yayı ve Okçu Ustaları, Meydan Müdavimler” şeklinde belirtilmektedir.
- **İhtiyaran-ı Meydan Uluları/Meydan İhtiyarları:** Okçulukla ilgisi devam eden yaşlı ilerlemiş kemankeşlerdir ve bu ihtiyarlar meydan adabını korumak konusunda söz sahibi kişilerdir.
- **Meydan Piri:** Ok Meydanı'nda bulunan en yaşlı kişidir.

Türk okçuluğunda yapılan bazı tören ve ritüeller.

Ok Meydanı'nda yapılmakta olan bir takım törenler ve ritüeller yer almaktaydı. Bu ritüellerden bazıları şunlardır; küçük kabza alma töreni, büyük kabza alma töreni, okun yerden çıkarılma töreni ve menzil taşı dikme töreni olarak örnek verilebilir. Bu törenlerin temelinde okçuluk branşını öğrenmeye başlayacak kişilerde olması gereken bazı özellikleri taşıyıp taşımadıkları, okçulukta branşında belirli bir seviyeye geldikten sonra sonraki aşamaya geçebilmek için gerekli şartları taşıyıp taşımadığı kontrol edilmesi ve elde edilen başarıların somutlaştırılması yer almaktadır. Ok Meydan'larında okçu olarak yer alabilmek için, sporcuların bu söz edilen ritüellerdeki şartları yerine getirmelidir, aksi takdirde okçu olarak meydanlarda yer alınamazdı. Kabza almak/icazet almak sadece bir başlangıçtır. Okçunun hayatında bir dönüm noktasıdır (Yücel, 2008; Torun, 1998).

Küçük kabza alma töreni.

Okçu/atıcı olmak isteyen bireyler yaşamış olduğu şehirde Atıcılar Tekkesi mevcut ise, tekkeye giderek isteğini meydan şeyhine bildirip, okçuluğu öğrenebilmesi için kendisine bir üstad verilmesini talep eder. Meydan şeyhi ilk olarak o kişinin kötü bir şöhreti olup olmadığını araştırıp, ahlaki anlamda okçuluğa layık görülürse, tekkede bulunan menzil almış ve sicil defterine adını yazdırmış usta birini ona üstad olarak tahsis ederdi (Kahraman, 1995, s. 183). Tahsis edildikten sonra üstad çırak(şakird) ilişkisi çerçevesinde eğitim verilirdi. Eğitimin ilk aşaması şu şekildedir; “Çırak (şakird) ustasının önünde diz çökerek durur Üstadı sol eliyle bir

yayı kabzası altından tutarak bir konuşma yaparak, kabzayı sol eliyle şakirdinin sol eline teslim eder ve sağ elindeki bir oku veya gezi şakirdin sağ eline verip usulünce çektirerek kabza almış olunur”. Bu törenin ardından küçük kabza almış olan çırak, üstadından gerekli teknik eğitimi, idmanlarının nasıl ve ne zaman yapılacağı, bir okçuda bulunması gereken ahlaki özelliklerin neler olması gerektiğiyle ilgili eğitim almaya başlar. Büyük Kabza eğitimine kadar aynı üstad ile çalışır. Çırağa kolaydan zora olacak şekilde eğitim verilirdi, başlangıç eğitimlerine sert menzil yayları ile değil, kuvvet miktarı daha az olan “kepaze” adı verilen yumuşak yaylar ile başlanıp zaman içerisinde çırak güçlendikçe yayın kuvveti arttırılırdı. Daha sonrasında, okçu için son nefesine kadar bıkmadan devam ettirmesi gereken bir antrenman devresi başlatılırdı. Her gün bir miktar antrenman yapılması gerekmekteydi. Hiç antrenman yapılmayan günde bile her sabah “ 66 defa kepaze” yayı çekilmelidir. Bu kepeaze idmanı aşamasında olan çırak okçulara “Kepakedeş” denirdi. Antrenmanın önemini o dönemde kullanılan “Sen oku bir gün bırakırsan, o seni on gün bırakır.” sözüyle de anlatılmaktadır. Bir süre sonra “küçükce yayı” ile torbalara ok atarak idman yapar. Bu idmanlar, üstadın yeterli görmesi halinde sona erer. Sonraki aşama olarak üstadının izniyle Ok Meydanı’na gider, Puta ve Menzil atışları için çalışmalara başlar (Yücel, 2008, s. 97; Kahraman, 1995, s. 187).

Büyük kabza alma töreni.

Küçük kabza eğitimini alan okçu; “haki okuyla 800 geze, yüksüvar okuyla 850 geze ve Pişrev okuyla 900 geze” atabilecek duruma geldiğinde, üstadından da izin alarak meydan ihtiyarlarına ulaşır “ihtiyarlar, duanız ve izniniz ile münasip isem 900 gez menzile talibim” der. İhtiyarlar da atıcının hangi menzile atış yapacağını, yayının ağırlığının belirlenen menzil için uygun olup olmadığını, okçusunun ve yaycısının kim olduğunu araştırır, eğer bu hususlarda engel teşkil edecek bir mesele yoksa atış için gerekli müsadeyi verirlerdi (Kahraman, 1995). Menzil atışı için gerekli izni alan atıcının “Ayak Yeri”nde iki kişi, “Hava Yeri”nde de üç kişi olmak üzere toplamda beş tanık bulundurması gerekmektedir. Belirtilen yerler görevli olması için gerekli kişiler ayarlandıktan sonra, atışa elverişli bir havada “üstadını, yaycısını, okçusunu, tanıklarını, bütün tekke personeli ve o gün meydanda bulunan kemankeşler ile varsa konuklarını” alarak şeyhin yanına, Meydan Sofrası’na gelir (Kahraman, 1995, s. 389).

Şeyh talibe:

“Ayağa durdum ve mahallinden aşırı ok attım, menzil bozdum diye dava edersen, şahitlerin var mı?” şeklinde soru yönelir.

Atıcı/talip temenna ederek, “var” diyerek cevap verir ve şahitlerini şeyhin huzuruna getirir, şeyh atıcının tüm şahitlerine sorular yöneltmek atıcıya şahit olmak istediklerini bir kezde kendisi teyit eder. Şahitlerin tanıklık etmesiyle 900 gezden yukarı ok attığı belirlenince, kabza alacak atıcı şeyhin önünde yere diz çöker. Kabza kısmı yukarıya, çilesi yere gelecek şekilde önüne bir yay konulur. Talip, sağ elini yayın kabzasına koyup kaldırarak parmaklarının içe gelen kısmını öper.

Ardından menzil atışına geçilir, 900 gezden daha uzun mesafeye atış yapması ve şahitlerinde tanıklık etmesiyle, kabza almaya hak kazanan atıcı şeyhin önünde diz çöker, “kabza kısmı yukarıya, çilesi/kirişi yere gelecek şekilde önüne bir yay konulur ve talip, sağ elini yayın kabzasına koyup kaldırarak parmaklarının içe gelen kısmını öper” bir başka el öpme usulü ise şu şekildedir; kabza almaya hak kazanan atıcı şeyhin önünde diz çöker, “sol elinin parmak uçlarını kabzanın üzerine koyup, sağ elini de bu sol elinin üstüne koyarak iki eliyle yayı havaya kaldırır ve sol elinin üstünü öper, sonrasında ayağa kalkıp şeyhin elini öpünce şeyh çırağının sol kulağını sağ eliyle tutarak öğüt verir ve şu duayı okur; Bismillahirrahmanirrahim Allahümme salli ala seyyidina ve Nebiyyina Muhammedin ve ali nur-ı Muhammed Mustafa. Allahümme salli ala seyyidina Muhammed ve ali Haticetü'l kubra ve Fatımatü'l Zehra ve İmam Hasanü'l razi ve İmamü'l Hüseyin el mazlumü'l şehid düşen Kerbela ve İmam Zeynelabidin, Muhammed el Bakır ve İmam Cafer el Sadık ve İmam Musa el Kazım ve İmam Muhammedü'l Şafi ve İmam Hasanül askeri ve İmam Muhammed el Mehdi sahibü'l zaman ve kutbü'l devranü'l kayim el rıdvan Allahu Teâla aleyhim ecmain ve cümle bu tarıkda gelmiş ve geçmiş ehl-i kabza pererleri ihtiyarları ruhu için ve mevcut olanları ervahı için ve cümle şehidlerin ve gazilerin ruhu için ve rical-i gayib için ve düşmanları karı için fatiha Ruy-i pak Resullah'a salavat” (Kahraman, 1995, s. 391; Yücel, 2008).

Bu duayı dikkatli bir şekilde dinleyen talip, dua bitince ayağa kalkar ve tekrardan üstadının elini öper. Daha sonra meydana bulunan tüm kemankeşlerinde elini öper sonrasında şeyhle birlikte odaya giderler. Burada Şeyh atıcıya kemankeşlerin sırrını söyler ve tören bu şekilde tamamlanmış olur (Kahraman, 1995). Bahsi geçen bu sır kötü niyetli insanların diline düşer diye, içeriği kimseyle paylaşılmaz, büyük kabzaya layık görülen atıcılara söylenirdi. Fakat bu sırrın bir takım tavsiyelerden oluştuğu söylenmektedir, bu tavsiyeler ise şu şekildedir; “Yayın kabzasını abdestsiz yapışmaya, onu naehle, serkeşe teslim ve talim etmeye ve tenmez kuşa ve sair hayvana bila özür atmaya, gözü görmediği mahalle atmaya, atışa Besmele ve Salat ü Selam ile başlana” Fütüvvet teşkilatı bazı hususlarda dışarıya kapalı ve gizli bir teşkilattı. Taliplere aktarılan bazı bilgi ve öğütler teşkilatın dışındaki kişiler tarafından duyulması

istenmezdi. Büyük Kabza alma töreninde de üstadın talibe söylemiş olduğu kemankeşlik sırrı da bahsetmiş olunun bu gizli öğütlerdendir (Yücel, 2008).

Sırrı alan atıcının adı, tekkenin “Okçular Sicil Defteri”ne yazılır. Atıcı koluna kolçak takabilir padişahlar huzurunda talim yapmaya hak kazanmış olurdu. Padişahlarında kabza alma törenleri yukarıda belirtilmiş olan kıstaslara uyularak yapılırdı. Farklı olarak padişahlar el öpmeyeceği için, meydan da büyük bir oda hazırlanır, padişah büyük kabza törenini bu hazırlanan odada seyrederek. Yerine de vekaleten birini ayarlar ve kabzayı o alırdı. Kemankeşlerin sırrını da şeyh padişahın yanına gider ve padişahın kendisine söylerdi (Kahraman, 1995; Yücel, 2008).

Meydan şeyhinden izni alan atıcının, kısa bir süre içerisinde menzil taşını dikmesi kendisi için iyi olur şeklinde yorumlanmıştır. Çünkü bu süreç uzarsa araya “hastalık, ölüm, görevle başka yere gitme” gibi nedenler girebilir ve bunun neticesinde menzil dikmeye zaman ve imkan bulamaz. Hal böyle olursa emeği de boşa gitmiş hem de menzil taşı dikememiş olurdu. Kemankeş Mustafa bu konuyla ilgili atıcılara şu şekilde öğüt vermiştir; “Şimdi ey kabza aşığı, malum olaki yarım gez okun baş taştan ziyade düştüyse cehd edüp hemen taş dikesin. Nice kimselere rast gelindi ki, bir zaman buraya dek ok atub taş dikmeyi ihmal eylemiş idi. Daha ziyade atayım, o zaman dikeyim derken bir bahane ortaya çıkıp ya sefere veya hastalık gibi. Bu arada nice müddet geçti idmanı elden gitti. Tekrar ol idmanı elde edemedi. Halbuki o zaman taşını dikmiş olsaydı, şimdi akranı arasında adın anılır eserin yaşamış olur ve taşını görenler falan kimsenin nişanıdır diye ruhuna rahmet okuyup dua ve hayır ile adın anılmış olurdu” (Kahraman, 1995, s. 415).

Okun yerden çıkarma töreni.

Menzil atılan ok eğer rekor kırılmışsa, ve atış tekniği usulünce yapılmışsa şahitler okun yanına gelir ve her birlikte yüksek sesle “Allahu Ekber, Allahu Ekber, La ilahe İllallah” diye tekbir getirirler. Atıcının üstadı veyahutta meydanda bulunan ihtiyarlardan biri, Peygamber efendimiz Hazreti Muhammed (s.a.v.)’in sahabelerine ve okçuların piri olan Sa’d bin Ebu Vakkas hazretlerinin ruhuna, meydanda yetişmiş ve ölmüş olan bütün atıcıların ruhları için dua ile salat (Fatiha-i şerif ve üç ihlas-ı şerif okunur) ve selam edilerek hediye edilir. Sonrasında üç kez tekbir alınarak “Allahü ekber, la ilahe illallahü vallahü ekber, Allahü ekber ve lillahlil hamd” diyerek, oku yapmış olan usta çıkarır, eğer yoksa da atıcı tarafından ok yerden çıkarılır. Eğer oku usta çıkartmışsa ok atıcıya verilir ve orada bulunanlar birbirleriyle kucaklaşırlar. Okun düştüğü yerin belli olması için okun çıkarıldığı yere bir işaret/nişan konulur ve oraya taş yığılır, ardından hep birlikte meydan şeyhinin yanına gidilir ve atılan menzil bildirilerek durum anlatılır

ve menzil taşının dikilmesi için gerekli izni ister. İzin töreni için bir gün beklenir. O gün, menzil sicil defterine yazılır. Kemankeş ünvanını almaya hak kazanmış olan atıcı, tüm masrafları kendisi tarafından karşılanmak üzere, öğlen vaktinde tekke de şükür ziyafeti verir. Fütüvvette de “şükran sofrası” bir makamdan diğerine yükselmiş olan kişinin vermiş olduğu ziyafetle de benzerlik göstermektedir. Verilen bu ziyafete bütün atıcılar ve kendisine maddi ve manevi yardımcı olan devlet büyüklerini davet eder. Yemek sofrasında oturma düzeni “Menzil sahibi olanları eskisinden, yenisinden önce olmak suretiyle Şeyhin sağ tarafına, menzil talibi olan atıcılarda şeyhin sol tarafına eskisi yenisinden önce olacak şekilde oturma düzeni oluşturulur” bu düzene eskilik derecelerine göre, yollu yolunca oturmak adı verilir. Ayırıyeten tekkede “Pazartesi ve Perşembe” günleri atıcılara verilen yemekte de yukarıda ki şekilde sofranın düzeni oluşturulurdu. Yemekten sonra şükür edilir, Şeyh, sofranın duası yaptırır ve büyük kabza töreni de gerçekleştirilir ve bu şekilde tören bitirilirdi (Kahraman, 1995; Yücel, 2008).

Törenlerde birden fazla kabza verildiği olurdu. Bunun sebebi, talibe fazla masraf olmaması içindir. Kabza alan atıcının ziyafet vermesi, en az bir koyun pişirtip dağıtmasından oluşmaktadır. En az bir koyun pişirip dağıtacak kadar maddi durumu iyi olmayan taliplerde törenlerini yüksek rütbeli veya zengin bir kişinin verdiği ziyafete rastlatılırdı (Yücel, 2008).

Menzil taşı dikme töreni.

Okun düştüğü yer atış sonrasında, işaretlendiğinden bahsetmiştik. Menzil taşı izni verildikten sonra, işaretlenmiş taşların yanında eski menzil sahibi, menzil adayları toplanır sonra, şeyh: “Bu menzili sen mi attın?” diye sorar. Kemankeş; “Allah’ın izniyle ben attım.” der. Bunun üzerine şeyh “itirazı olan var mıdır?” diye uselen sorar. Eski menzil sahibi ya da diğer talipler eğer itiraz edilmesi gereken bir durum varsa itiraz ederlerdi. Bunun üzerine atışa şahitlik eden kişiler çağırılır ve usulünce hemfikir olunurdu. Sonrasında dualar okunur, bir ihtiyar kalkıp okun düştüğü çakıl yığılı yere bir çubakla daire çize, orası kazılır tekbirlerle taş dikilir ve bir Fatih okuyarak töreni sona erdirirlerdi (Yücel, 2008, s. 115).

Geleneksel Türk Okçuluğunda Yarışma Türleri

Eski Dönemlerde Yarışmalar

Put (Hedef) atışları.

Osmanlı Dönemi Ok Meydan’larında nişan atışları için hedef uzaklığı üç yüz gez yani 198 metre idi. Bu mesafeden daha uzağa ok atmak bütün okçularca mümkün olmadığı gibi, atabilen müstesna okçuların da çok çalışmalarına, yeteneklerinin devamlılığına bağlı kalmakta

idi. Bu seviyede ok atabilenler için hedef uzaklığının beş yüz ila altıyüz gez arası mesafede dikildiği de oluyordu (Kani, 1263). Puta atışları saf halinde dizilmiş bir düzen içinde yapıldı. Atışlar esnasında safın başında, ortasında ve aşağısında bulunmakta fark olmayıp adap gereği herkes için mertebesine ve kabza alış tarihlerine göre dizilirlerdi (Kani, 1263). Puta atışlarında hedef için “Sepet” tabiri de kullanılırdı. Bu hedefteki sepetin üzerine çingirak konularak okun isabet ettiği anlaşıldı (Ayanoglu, 1974, s. 14).

Puta atışlarında yarışmalar, tekler arasında yapıldığı gibi mevcut okçular birbirleriyle eşleşip iki gruba ayrılarak da yarışabilirlerdi. İki grup halinde puta atışı yarışmasını Mustafa Kani Bey şöyle açıklar: “Hangi sınıfın önce atmasının gerektiği, kura ile tayin olunduktan sonra ilk grup, putaya karşı belirlenen yerde diz çöker ve durur, diğer sınıf yaylarını sağ omuzlarına takıp puta civarında dururlar, ilk sınıf belirlenen adet üzere oklarını atıp tamamlayınca kalkarlar, yaylarını sağ omuzlarına asıp putaya doğru tekbir ile yürürler, puta civarında ikinci sınıf, birinci sınıfı karşılayıp öndeki eşlerin herbiri arkadaşlarıyla kucaklaşıp, putaya kaç ok isabet etmiş ise hepsini Şeyh-ül Meydan bulunan zatın önüne koyarlar ve Sınıflar yer değiştirdikten sonra, ikinci sınıf da sayılı tirlere küşad verip, yaylarını omuzlarına asıp, biraz önce olduğu gibi tekbir ile karşılaşp onların tirleri de Şeyh’in huzuruna getirilir” Herkesin oklarını ayırıp hangisinin oku fazla bulunursa koşuyu ona verirler. Puta’da isabet yerlerinin derecesi ve makbuliyeti vardı. Şöyle ki, “Bir okun, putanın yukarı kenarının sağ yanına vurması, sol yanını vurak oktan daha makbûldür. Putanın yukarı kenarının orasını vurak oktan, putanın ta ortasına vuran ok makbûldür. Ama yukarı kenarının ortasını vuran ok, sağ yanını vuran oktan makbûldür” (Kani, 1263, s. 55).

Puta atışının bir çeşiti de ip altından nişan atışı idi. Bu atışlar, 189.5 cm. yüksekliğinde gerilen bir ip altından yapıldı. İp altından yapılan yarışmalarda resmi şu şekildedir: “İp altından yapılan yarışmada 13 ok atılırdı. Putada en fazla oku olan koşuyu kazanır, en az üç okun isabet etmesi gerekmektedir. İki kişinin oku aynı sayıda olursa, beraberlik durumu bozulana kadar atışlara devam edilir. Putada üç oktan daha az varsa koşuyu kimse kazanamaz tekrarlanırdı” (Kunter, 1943, s. 12).

Menzil atışları.

Uzun mesafe ok atışlarında okçular, atış mesafelerine göre dahil oldukları sınıflar içinde istedikleri hava üzerine yarışırlardı. Yarışmaların, seksen gez aralıklarla dikilmiş iki bayrak arasında yapıldığı, en uzak mesafeye giden okun müsabakayı kazandığı bilinirken iki bayrağın arasına düşmeyip dışarıya çıkarsa kabul edilmezdi. Müsabaka ve ödül için ok atılacağı zaman şu kaideye riayet olunurdu: “ atıcıların hepsinin yay ve oklarının müsavi olması yahut hepsinin

bir yayla ve aynı vasıflarda ok ile atmaları lazımdı” (Kunter, 1943, s. 13). Uzun mesafe atışlarında atıcılar, atış kudretine göre dört sınıfa ayrılmışlardır. Bunlar:

Yeni başlayanlar ve ihtiyarlamış atıcılar.

Uzun mesafe ok atışlarında yeni başlayan ve ihtiyar atıcıların oluşturduğu bu kategorinin yarışma çeşidine üçüncü koşu da denilmekteydi. Yukarıda belirtildiği üzere seksen gez mesafeli iki bayrak arasına beşer azmayış oku atarlardı. İki bayrak dışına düşen ok kabul edilmeyip en ileriye oku düşen atıcı yarışmayı kazanırdı (Kunter, 1943, s. 16).

Menzil atma durumuna gelen bir atıcı, hangi menzilde ok atmak ve taş dikmek istediğini, meydan ihtiyarına giderek: “Dileğimiz hizmetiniz ile ok atmaktadır. Filan menzilde ok atmama ne dersiniz? İzniniz var mı? diye sorar.” İhtiyarlar durumu inceleyip istediği menzilde ok atmasına izin verir veya başka tavsiyelerde bulunur (Kahraman, 1995, s. 408).

Dokuzyüzcüler koşusu.

Bu boya Orta koşu da denilir. 900 gez ve yukarısına atanların koşusudur. Yedi’şer heki oku atarlar. Yarışma eğer padişahın huzurunda yapılıyorsa pişrev oku atılır. Yedi ok atılmasının nedeni; yedi yıldızda, yedi yerden, yedi azadan, Kâbe’nin yedi kez tavafından, Safa ile Merve arasında yedi kez seyitmekten ve İsmail’in şeytana yedi taş atmasındandır (Yücel, 2008; Schimmel, 1998).

Binciler koşusu.

Bu boya baş koşusu da denilir. 1000 gez ve yukarı atanların koşusudur. Dokuz’ar pişrev oku atarlar.

Binyüzcüler koşusu.

Bu boy en büyük koşudur. 1100 gez ve yukarı atanların koşusudur. 11’er pişrev oku atarlar.

Atışlar genelde ikindi namazını kıldıktan sonra dua ve sena ile başlar. Atışın yapılacağı ayak yeri’ndeki iki ve okun düşeceği hava yeri’nde de meydan ihtiyarlarından üç şahit (birisi baştaş’ın sağında, biri solunca ve üçüncüsü de ilerisinde durarak oku gözetler.) okçusu yaycısı ve o menzilde daha önce taş dikmiş bir atıcı yerini alırdı. Duacı ortaya çıkar, gerekli duaları okur ve salavat ederler, oradakiler de amin derlerdi. Sonra menzil taliblerinden en kıdemlisi kalkıp ayak yerine gelir. Atıcı oradaki cümle kemankeşlerden icazet ve himmet talep ederek: “Safa nazarınız bizimle olsun. İzniniz olursa gaza niyyetine ok atıp menzil almak dilerim” der. Etrafında bulunanlar kendisine: “Nola, koluna kuvvet pehlivan / kuvvet birle

küşad olsun.” diye cevap verince atışlar başladı. Kemankeş/atıcı Bismillah diyerek şu duayı okur: “Billahi tevekkeltü alellahi vela ahede sivahü” ve “Niyyet-i gaza! Ya Hakk! Nidasıyla okunu atar. Her kemankeş, sırasıyla, kararlaştırılan sayıda ok atardı. Bu sayının üç, beş, yedi, dokuz veya on bir olması gerekirdi. Bu tür atışlarda 900’cüler beş, 1000’ciler yedi ve 1100’cüler de 11’er ok atarlardı (Yücel, 2008; Kahraman, 1995; Torun, 1998).

Kurallara göre atmış ve gereken menzilden ileri oku düşmüş ise, havacılar sarıklarının dülbentlerini havada sallayarak, atarak işaret verirler. Buna Destar bozulunca, baş taş geçilmiş sayılırdı. Atıcı Ayak taşına da doğru basmış ise, ayak yerinde bulunanlarla hep beraber okun düştüğü yere gidilir. Ok salkı düşmemiş ise geçerli sayılarak, saplandığı yerden törenle meydan ihtiyarlarından birisi, atıcının yakını veya kendisi tarafından, çıkarılır (Kahraman, 1995, s. 418).

Türkiye Cumhuriyeti’nde Yarışmalar

Faaliyetler iki disiplin altında toplanmıştır. Bunlardan birincisi “Putu Koşusu” diğeri ise “Hava Koşusu”dur (TGTOF, 2022).

Putu koşusu.

Açık hava bireysel ve takım putu koşusu.

Yaş grubu	Kategori	Mesafe	Ok sayısı			Puanlama	Putu ölçüleri
			Sıralama	Eleme	Takım Eleme		
8-9	Minik Kız Minik Erkek	25 m	7 ok x 7 seri	Yok	Yok	Iska-isabet	110*77*20
10-11	Minik Kız Minik Erkek	30 m	7 ok x 7 seri	Yok	Yok		
12-13	Minik Kız Minik Erkek	35 m	7 ok x 7 seri	7 ok	9 ok (3*3*3)		
14-15	Yıldız Kız Yıldız Erkek	40 m	9 ok x 7 seri	9 ok	9 ok (3*3*3)		
16-17	Genç Kız Genç Erkek	50 m	9 ok x 7 seri	9 ok	9 ok (3*3*3)		
18 ve üzeri	Büyük Kız Büyük Erkek	60 m 70 m	9 ok x 7 seri	9 ok	9 ok (3*3*3)		

Şekil 7. Açık hava bireysel ve takım putu koşusu görseli.

Bu yarışma türü, 8-9 yaş minik kız ve erkek, 10-11 yaş minik kız ve erkek, 12-13 yaş minik kız ve erkek, 14-15 yaş yıldız kız ve erkek, 16-17 yaş genç kız ve erkek ve son olarak 18 ve üzeri “büyük kız ve erkek” olmak üzere toplam altı kategoride sınıflandırılmaktadır. Yarışmada oluşturulmuş kategorilere göre atış mesafeleri değişiklik göstermektedir bunlar, 8-9 yaş minik kız ve erkeklerde 25 metre, 10-11 yaş minik kız ve erkeklerde 30 metre, 12-13 yaş minik kız ve erkeklerde 35 metre, 14-15 yaş Genç kız ve erkeklerde 40 metre, 16-17 yaş genç

kız ve erkeklerde 50m, 18 yaş ve üzeri büyük kadınlarda 60 metre, 18 yaş ve üzeri büyük erkeklerde ise 70 metredir. Müsabıkların ok sayısı minikler kız ve erkek kategorilerinin tüm yaş guruplarında “7 ok x 7 seri”, “yıldız, genç ve büyük kadın ve erkek” kategorilerinde ise “9 ok x 7 seri” şeklindedir. Tüm kategorilerde puta ölçüleri “110*77*20” şeklindedir ve puanlama türü Iska-İsabet şeklindedir (TGTOF, 2022).

Salon bireysel ve takım puta koşusu.

Yaş grubu	Kategori	Mesafe	Ok sayısı			Puanlama	Putanın ölçüleri
			Sıralama	Eleme	Takım Eleme		
8-9	Minik Kız Minik Erkek	18 m	5 ok x 7 seri	Yok	Yok	2-1	120*90*20
10-11	Minik Kız Minik Erkek	18 m	5 ok x 7 seri	Yok	Yok	2-1	110*77*20
12-13	Minik Kız Minik Erkek	18 m	5 ok x 7 seri	7 ok	9 ok (3*3*3)	3-1	110*77*20
14-15	Yıldız Kız Yıldız Erkek	18 m	5 ok x 7 seri	9 ok	9 ok (3*3*3)	3-1	110*77*20
16-17	Genç Kız Genç Erkek	18 m	5 ok x 7 seri	9 ok	9 ok (3*3*3)	3-1	110*77*20
18 ve üzeri	Büyük Kız Büyük Erkek	18 m	5 ok x 7 seri	9 ok	9 ok (3*3*3)	3-1	110*77*20

Şekil 8. Salon bireysel ve takım puta koşusu görseli

Bu yarışma türü, 8-9 yaş minik kız ve erkek, 10-11 yaş minik kız ve erkek, 12-13 yaş minik kız ve erkek, 14-15 yaş yıldız kız ve erkek, 16-17 yaş genç kız ve erkek ve son olarak 18 ve üzeri “büyük kız ve erkek” olmak üzere toplam altı kategoride sınıflandırılmaktadır. Yarışmada tüm kategoriler 18 metreden atış yapmaktadır. Tüm kategorilerdeki müsabıkların ok sayısı “5 ok x 7 seri” şeklindedir. 8-9 yaş minik kız ve erkek kategorilerinde puta ölçüleri “120*90*20” şeklindeki diğer beş kategoride ise “110*77*20” şeklindedir ve puanlama, 8-9 yaş minik kız ve erkek ve 10-11 yaş minik kız ve erkeklerde “2-1” şeklindeki diğer dört kategoride “3-1” şeklindedir (TGTOF, 2022).

Puanlama Esasları.

- Koşu esnasında atılan her seriden sonra puanlama yapılır. Putalardaki puanları hakemler yazar.
- Puta yüzündeki tüm okların puanlaması yapılmadan oklara ve puta yüzüne temas edilemez.
- Putada atılması gereken ok sayısından fazla ok bulunması halinde, fazla olan ok adedi kadar sayıdaki en yüksek puanlı oklar değerlendirmeye alınmaz. Ancak fazla ok atmayı tekrarlayan müsabıklar ve takımlar koşudan diskalifiye edilebilir.

- Bölge çizgileri birleşme yerleri de dahil olmak üzere puta yüzünün bir parçası ok tarafından koparılmış ise bu okun puan değeri hayali bir çizgi çizilerek hesaplanır.
- Okun puta minderine vurup geri düşmesi durumunda puan sayılmaz.
- Okun putada asılı kalması durumunda atış çizgisinde bulunan müsabıklar atışlarını durdurur ve hakemi çağırır. Atış amirinin bütün müsabıkların atışlarını tamamlamasından sonra müsabıkların putalara gitmelerini engeller.
- Oku askıda kalan müsabık ile birlikte hakem putaya giderek söz konusu okun puanını tespit ederek kayıt eder. Askıda kalan oku putadan çıkarır. Bu ok o putadaki diğer oklar atılıp puanlama yapılınca kadar putanın arkasına bırakılır. Bu işlem mamlımdıktan sonra hakem ve müsabık atış çizgisine döner o putadaki müsabıkların bu işlemten dolayı atamadıkları okları atabilmeleri için gerekli tedbirleri alır. Bu durumda diğer putadaki hiçbir müsabık atış çizgisinde bulunamaz.
- Başka bir okun içine giren ok, içine girdiği okun puan değerini alır.
- Okun putayı delip geçmesi halinde puan verilmez. Buna mahal verecek putaların değişmesini müsabık talep edebilir.
- Yerden sekerek putaya saplandığı tespit edilen oklar geçersiz sayılır.
- Müsabığın kendi puta yüzünden başka bir puta yüzüne atış yapması durumunda bu atış serinin bir parçası kabul edilir ve karavana sayılır.
- Skor kartları müsabıklar ve hakemler tarafından imzalanır. Atılan bu imza ile her müsabık her okun puanını kabul etmiş sayılır.
- Her putanın skor kartı bulunur. Skor kartlarından birisi elektronik olabilir.
- Elektronik kart ile yazılı puan kartı arasında fark olduğunda yazılı puan kartı esas alınır.
- Takım koşullarında takımların skorları toplanır. Puanlama esnasında her müsabık putalar arasında hareket edebilir. Ancak sadece takımdan 1 kişinin gözetiminde takım puanları belirlenir. Son kararı hakem verir, bu karar kesindir (TGTOF, 2022).

Açık Hava Puta koşullarında Puanlamada beraberlik olması halinde aşağıdaki sıralama kriterleri takip edilir;

- Sıralama atışlarının sonucuna göre beraberlik olması durumunda 8, 16 veya 32. sıra için 2 veya daha fazla müsabık 1 seri beraberlik atışı yapar puanların eşit olması durumunda öncelikle putadaki alt halkanın merkezinde en fazla oku olan, bu sayının da eşit olması durumunda merkeze en yakın oku olan müsabık karşılaşmayı kazanır.
- Eleme atışlarında beraberlik olması durumunda 1 seri beraberlik atışı yapılır. Puanların eşit olması durumunda öncelikle putadaki alt halkanın merkezinde en fazla oku olan, bu

sayının da eşit olması durumunda merkeze en yakın oku olan müsabık karşılaşmayı kazanır.

- Takım Eleme Atışlarında beraberlik olması durumunda 1 seri beraberlik atışı yapılır. Puanların eşit olması durumunda öncelikle alt halkadaki fazla oklara, bunlar da eşit ise merkeze en yakın oklara bakılır. Eşleşmelerde puanların eşit olması durumunda beraberlik kura yöntemi ile bozulur (TGTOF, 2022).

Kapalı salon puta koşularında beraberlik atışları aşağıdaki gibi düzenlenir;

- Sıralama atışlarının sonucuna göre beraberlik olması durumunda 3 puan vuruşları dikkate alınır. Beraberliğin bozulmaması durumunda 8 veya 16. sıra için 2 veya daha fazla müsabık arasında 1 seri beraberlik atışı yapılır ve 3 puan merkezine en yakın oku atan müsabık karşılaşmayı kazanır.
- Eleme atışlarında beraberlik olması durumunda 1 seri beraberlik atışı yapılır öncelikle 3 puan halkasındaki fazla oklara, bunlar da eşit ise merkeze en yakın oklara bakılır.
- Takım Eleme Atışlarında Beraberlik olması durumunda 1 seri beraberlik atışı yapılır öncelikle 3 puan halkasındaki fazla oklara, bunlar da eşit ise merkeze en yakın oklara bakılır.
- Eşleşmelerde puanların eşit olması durumunda beraberlik kura yöntemi ile bozulur

Eleme atışı yapan müsabıklar resmi sonuçlar açıklanıncaya kadar koşu alanında beklemek zorundadırlar. Açıklama yapıldığında alanda bulunmayan müsabık yenik sayılır (TGTOF, 2022).

Hava koşusu.

TGTOF tarafından düzenlenen hava koşularında atış mesafelerine göre atıcıları sınıflandırılması yapıp belirlenen mesafelere ulaşan atıcı bir üst sınıfta yer almaktadır. Koşularda aynı sınıfta yer alan atıcılar aynı periyotla atış yapar ve belirtilen sayıda ok atar. Hava koşusunda, Limitli ve 400 metre altı, 400 metre ve üzeri, 450 metre ve üzeri, 500 metre ve üzeri ve son olarak 550 metre ve üzeri olmak üzere beş kategori bulunmaktadır. Limitli ve 400 metre altı kategorisinde üç ok, 400 metre ve üzeri kategorisinde beş ok, 450 metre ve üzeri kategorisinde yedi ok, 500 metre ve üzeri kategorisinde dokuz ok ve 550 metre ve üzeri kategorisinde onbir ok atışı yapılmaktadır (TGTOF, 2022).

Hava koşusu çeşitleri.

Sınırsız çekiş kuvveti.

“18 Yaş ve üstü kadın ve erkek” kategorilerinde yapılır.

Mürekkep yay hava koşusu (karma).

Hava koşularında Mürekkep Yay sınıfı en az 10 kişi mürekkep yay ile yarışiyorsa ayrı bir kategori olarak değerlendirilir. 10 kişiden az katılımcı olması halinde sentetik yay ve mürekkep yay kullanan müsabıklar aynı kategoride yarışır. Mürekkep yay kategorisi ayrı bir kategori olduğunda karma olarak yapılır (TGTOF, 2022).

Sentetik yay hava koşusu (kadın-erkek).

- Yay çekiş kuvvetinde bir sınırlama yoktur, müsabık dilerse siper ile atış yapabilir. Kullanılan siper, kullanım şekli ve Siper kullanımı için kabzaya sarılan muşamba geleneksel usullerde olmalıdır.
- Siper kabza hizasında yani kabzaya temas edecek şekilde olamaz.
- Teknik hakem heyetinin uygun görmediği malzeme donanımı kullanılamaz.
- Sahaya saplanmamış aklar ölçüme dahil edilmez. Ancak zeminde sert bir yüzeye temas edip saplanmadığı tespit edilen aklar ölçüme dahil edilir.
- Ok zemine saplandıktan sonra kırılmış ise okun ayak kısmının bulunduğu yer ölçülür.
- Kaydedilen en uzak mesafeye göre derecelendirme yapılır (TGTOF, 2022).

Sınırlı çekiş kuvveti.

0 lb: 14-17 yaş ve altı 1 50 yaş ve üstü karma kategorilerde,

35 lb: 13 yaş ve altı karma kategorilerde yapılır (TGTOF, 2022).

Koşu şartları.

- Bu kategoride kullanılacak yayların ölçümleri her müsabığın atış yapacağı ok boyu ile kabza gerisinden ölçülür.
- Ölçümü yapılan yay ve oklara kontrol edildiğine dair işaret koyulur.
- Teknik heyetin uygun görmediği malzeme donanımı kullanılamaz.
- Sahaya saplanmamış aklar ölçüme dahil edilmez. Ancak zeminde sert bir yüzeye temas edip saplanmadığı tespit edilen aklar ölçüme dahil edilir.
- Ok zemine saplandıktan sonra kırılmış ise okun ayak kısmının bulunduğu yer ölçülür.
- Kaydedilen en uzak mesafeye göre derecelendirme yapılır (TGTOF, 2022).

Geleneksel Türk okçuluk yarışmalarında kıyafet kuralları.

- Kıyafetlerde siyah, gri, kül rengi gibi siyaha yakın renkler kullanılmamalıdır.

- Müsabıklar üzerine asgari şalvar, göynek, kuşak, çarık, başlık kıyafetler giymesi zorunludur. Fakat üzerine uzun kollu dolama veya zıbın da giyebilirler.
- Aynı kulübü temsil eden müsabıkların kıyafetleri aynı dönem ve tipte olmalıdır.
- Üstatların taliplerinden ayrılması için farklı olarak kısa kollu kaftan veya biniş giyebilirler.
- Koşularda modern kıyafet veya ayakkabı giymek yasaktır ve atış esnasında başlığını bilinçli olarak çıkaran müsabık koşudan men edilir.
- Müsabıkların kuşağında dışarıdan görünecek şekilde kulüp logosu işlenmiş bir yağlık (bir nevi mendil) veya tirkeşlerinde kulüp logolu flama olması gerekir.
- Müsabıklar kabza tutan kollarına giriş çarpmasına karşı korunma amaçlı doğal malzemeden yapılmış bir kolçak takabilirler.

Müسابıkların eldiven takmaları yasaktır fakat başpannaklarına okun vereceği zararı gidermek için mızraba(kabza tutan elin başparmağına takılan bir nevi deri yüzük) takmaları serbesttir (TGTOF, 2022).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde, geleneksel okçuluk sporcularının sportif faaliyetlerindeki davranışlarına İslam dininin etkisinin incelenmesi üzerine yapılan çalışmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın amacına ulaşmak için tarama modelinden yararlanılmıştır. Genel anlamda tarama modelini, az ya da çok elemanı bulunan bir evrende, o evrene ilişkin genel bir yargı oluşturmak amacıyla evrenden oluşan örneklem üzerinden yapılan tarama düzenlemeleri olarak tanımlayabiliriz (Karasar, 2012). Ancak çalışmamızın amacına uygun veriler elde etmek için birden fazla ölçek kullanmamız gerekmektedir ve bu sebeptendir ki araştırmamızda tarama modellerinden birisi olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi tarama modelinde, belirlenen evrenden seçilmiş örneklemin, araştırmaya verdiği yanıtlardan elde edilen nicel verilerdir (Cresswell, 2012). İlişkisel tarama modelinde ise bu durum yalnızca yargı oluşturmakla kalmayıp değişkenler arasındaki bir takım ilişki türlerinin hangi seviyede olduğunun yanıtını bizlere verir. Yani ilişkisel tarama modelinin kullanımı ile araştırmacılar, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişki tespitini hedefler (Büyüköztürk, vd., 2014).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Geleneksel Türk Okçuluk branşında 2022 yılındaki aktif sporcular oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise Samsun Büyükler Türkiye Şampiyonasına katılan 686 sporcudan kolaylama yöntemi ile belirlenmiş olan 373 kişi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma çerçevesinde elde edilecek verilere ulaşmak için iki farklı form kullanılmıştır. Bu formlar; “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etkisi Ölçeği”dir”.

Kişisel bilgi formu.

Araştırma grubunun kişisel verilerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” 13 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, atkif spor yaşı, aylık kişisel gelir düzeyi, aylık aile gelir düzeyi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, yaşanan yer, antrenman yapma sıklığı, başarı durumu, dini durumu, dini eğitim’den oluşmaktadır.

Sportif faaliyetlerde İslam dini etkisi ölçeği.

Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etkisi Ölçeği, Taş, Hergüner, İmamoğlu, Yaman, Zengin, Üzümlü ve Karlı tarafından 2020 yılında, sportif faaliyetlerde İslam dini etkisini belirlemede kullanmak amacıyla yapılan bir ölçek aracıdır. Bu ölçek toplamda 38 maddeden ve 6 alt boyuttan (1-Katılım, 2- Motivasyon, 3-Otokontrol, 4-Ahlak, 5-Kıyafet, 6-Karşı Cins) oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 1. alt boyut için 0,43, 2. alt boyut için 0,90, 3. alt boyut için ise 0,92, 4. alt boyut için ise 0,90, 5. alt boyut için ise 0,90 ve 6. alt boyut için ise 0,89 değerleri tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam Alfa değeri ise 0.95 olarak bulunmuştur. Alfa değerinin referans aralığı ile ilgili literatür incelendiğinde, “.90 ve üzeri Mükemmel, .80 ve üzeri İyi, .70 ve üzeri Uygun, .60 ve üzeri kabul edilebilir, .50 ve üzeri Zayıf olarak ve .50 ve altı kabul edilemez” olarak kabul edilmektedir (George ve Mallery, 2003).

Verilerin Analizi

Veri analizi, ulaşılan verileri toplanması ve ham verilerin değerlendirilmesi olarak ifade edilmektedir. Verilerin analizi yapılmadan önce, verilerin analiz için uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Verilerin analiz için uygun hale getirilmesi ise, elde edilen ham verilerdeki hataların elenmesi olarak ifade edilebilmektedir. Ayrıca, verilerin eksiksiz olup olmadığı kontrol edilmesi önemlidir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Bu doğrultuda elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları belirlenmiştir. Demografik bilgiler ile araştırmada kullanılan ölçekler, parametrik testlerden One-Way ANOVA ve t-Testi kullanılarak sınanmıştır. Ayrıca anlamlı farklılaşmanın hangi gruplardan kaynaklandığının tespit edilmesi amacıyla, gruplara ait homojenliği dikkate alınarak Hochberg’s GT2 ve Games-Howell testleri kullanılmıştır. Araştırma grubunun değişkenleri ile araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin alt boyutları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla da Spearman ve Pearson Korelasyon analizlerinden faydalanılmıştır. Yapılan analizlerin istatistiksel değerlendirmelerinde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır. Verilerin analizinde IBM SPSS 23.0 versiyonu kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Araştırmanın bulgular bölümü, veri analizinin neticesinde elde edilmiş olan bulguların tablo yoluyla sunulmasını ve yorumlanmasını içermektedir.

Tablo 1. *Katılımcıların Demografik Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Ortalama Puanları.*

Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	146	39.1
	Erkek	227	60.9
Eğitim Durumu	İlkokul + Ortaokul	25	6.7
	Lise	188	50.4
	Ön Lisans	43	11.5
	Lisans	99	26.5
	Lisansüstü	18	4.8
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	128	34.3
	Ortaokul	103	27.6
	Lise	100	26.8
	Üniversite	42	11.3
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	69	18.5
	Ortaokul	93	24.9
	Lise	113	30.3
	Üniversite	98	26.3
İkamet Edilen Yerleşim Yeri	Köy + Kasaba	28	7.5
	Belde	57	15.3
	İlçe Merkezi	153	41.0
	İl Merkezi	135	36.2
Antrenman Yapma Sıklığı	Neredeyse her gün (Düzenli)	53	14.2
	Haftada birkaç kez (Düzenli)	196	52.5
	Haftada bir kez (Az düzenli)	94	25.2
	Ayda birkaç kez veya yılda birkaç kez (Düzensiz)	30	8.0
Branşta Elde Edilen En Yüksek Derece	Milli sporcu olmak	17	4.6
	Türkiye derecesi veya uluslararası müsabaka derecesi	75	20.1
	Derece yok	281	75.3
Algılanan Dindarlık Düzeyi	Çok Dindar	53	14.2
	Dindar	235	63.0
	Az Dindar	71	19.0
	Dindar Değil	14	3.8
Dini Eğitim Alma Durumu	Evet	276	74.0
	Hayır	97	26.0

Tablo 1 incelendiğinde araştırma grubunun %39.1'inin (f=146) kadın, %60.9'unun (f=227) ise erkek katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Eğitim durumu değişkenine bağlı katılımcıların %6.7'sinin (f=25) ilkokul ve ortaokul, %50.4'ünün (f=188) lise, %11.5'inin (f=43) ön lisans, %26.5'inin (f=95) lisans, %4.8'sinin (f=18) lisansüstü grubuna dahil olduğu görülmektedir. Anne eğitim durumu değişkenine bağlı katılımcıların %34.3'ünün (f=128) ilkokul, %27.6'ünün (f=103) ortaokul, %26.8'inin (f=100) lise, %11.3'inin (f=42) üniversite, grubuna dahil olduğu görülmektedir. Baba eğitim durumu değişkenine bağlı katılımcıların

%18.5'inin ($f=69$) ilkökul, %24.9'unun ($f=93$) ortaokul, %30.3'ünün ($f=113$) lise, %26.3'inin ($f=98$) üniversite, grubuna dahil olduğu görülmektedir. İkamet edilen yer değişkenine bakıldığında, %7,5'inin ($f=28$) köy ve kasaba, %15.3'ünün ($f=57$) belde, %41.0'mın ($f=153$) ilçe merkezi, %36.2'inin ($f=135$) il merkezinde ikamet ettiği görülmektedir. Antrenman yapma sıklığı değişkenine bağlı katılımcıların %14.2'nin ($f=53$) neredeyse hergün, %52,5'nin ($f=196$) haftada birkaç kez, %25.2'nin ($f=94$), haftada bir kez, %8'nin ($f=30$) ayda/yılda birkaç kez antrenmana katıldıklarını ifade etmişlerdir. Branşta elde edilen en yüksek derece değişkenine bakıldığında, %4.6'sının ($f=17$) milli sporcu, %20.1'inin ($f=75$) Türkiye derecesi veya uluslararası müsabaka derecesi elde ettiği görülürken, %75.3'ünün ($f=281$) derecesinin olmadığı görülmektedir. Algılanan dindarlık düzeyine göre, katılımcıların %14.2'sinin ($f=53$) çok dindar, %63'ünün ($f=235$) dindar, %19'unun ($f=71$) az dindar, %3.8'inin ($f=14$) ise dindar olduğu görülmektedir. Dini eğitim alma durumu alma değişkenine göre ise katılımcıların %74'ünün ($f=276$) evet yanıtı verdiği görülürken, %26'sının ($f=97$) hayır yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 2. *Katılımcıların Yaş, Spor Yaşı, Aylık Ortalama Kişisel/Aile Gelirlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Analiz Sonuçları*

Değişkenler	Ort.	Medyan	Sdt. Sapma	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
Yaş (Yıl)	26.23	22.00	9.805	18	64	1.175	.314
Spor Yaşı (Yıl)	2.86	3.00	1.687	1	8	.849	.216
Aylık Ortalama Kişisel Gelir (TL)	4.635,36	3.000,00	3.984,03	700	20.000	1.137	.748
Aylık Ortalama Aile Geliri (TL)	8.376,10	7.500,00	4.120,87	1.700	25.000	1.525	2.843

Tablo 2'de katılımcıların yaş, spor yaşı, aylık ortalama kişisel/aile gelirlerine ilişkin frekans ve yüzde ortalama puanları yer almaktadır. Bu verilere göre katılımcıların yaş ortalamaları 26.23 iken spor yaşı ortalamaları 2.86'dır. Katılımcıların aylık ortalama gelir düzeyleri kişisel gelir bazında incelendiğinde 4.635,36 TL olduğu görülürken aylık aile gelir ortalamalarının ise 8.376,10 TL olduğu görülmektedir. Buna ek olarak çarpıklık ve basıklık değerleri çerçevesinde yaş, spor yaşı ve aylık ortalama kişisel gelir değişkenlerinin normal dağılım sergiledikleri, aylık ortalama aile geliri değişkeninin ise normal dağılım sergilemediği kabul edilmiştir (bkz. George, & Mallery, 2010; Tabachnick, & Fidell, 2013).

Tablo 3. *Ölçek Boyutlarının Güvenirlilik Analizi Sonuçları*

Boyutlar	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Katılım	.675	2
Motivasyon	.880	11
Otokontrol	.845	6
Ahlak	.851	10
Kıyafet	.883	5
Karşı Cins	.913	4
SFİDE (Toplam)	.927	38

Tablo 3 incelendiğinde araştırma kapsamında hesaplanan iç tutarlılık katsayıları (Cronbach's Alpha) bağlamında ölçek boyutlarının güvenilir oldukları görülmektedir.

Tablo 4. *Ölçek Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistikleri*

Boyutlar	Ortalama	Medyan	Std. Sapma	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
Katılım	3,8646	4	1,01787	1	5	-1,001	0,598
Motivasyon	4,2164	4,2727	0,60936	1,91	5	-0,987	0,969
Otokontrol	4,3575	4,5	0,59807	2,17	5	-1,191	1,367
Ahlak	4,408	4,5	0,51068	2,6	5	-1,112	1,174
Kıyafet	3,9555	4,2	0,92344	1	5	-0,92	0,27
Karşı Cins	3,0208	3	1,21679	1	5	-0,037	-0,979
SFİDE (Toplam)	4,1104	4,1842	0,5024	2,29	5	-0,766	0,505

Tablo 4 incelendiğinde katılım alt boyutunun ortalaması 3,8646 ve standart sapması 1,01787; motivasyon alt boyutunun ortalaması 4,2164 ve standart sapması 0,60936; otokontrol alt boyutunun ortalaması 4,3575 ve standart sapması 0,59807; ahlak alt boyutunun ortalaması 4,408 ve standart sapması 0,51068; kıyafet alt boyutunun ortalaması 3,9555 ve standart sapması 0,92344; karşı cins alt boyutunun ortalaması 3,0208 ve standart sapması 1,21679; SFİDE (toplam) puanı ortalaması 4,1104 ve standart sapması 0,5024 olduğu görülmektedir. Ayrıca çarpıklık ve basıklık değerleri çerçevesinde ölçek boyutlarının normal dağılım sergiledikleri kabul edilmiştir (George, & Mallery, 2010; Tabachnick, & Fidell, 2013).

Tablo 5. *Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-tesisi Sonuçları*

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	Ort.	Sdt. Sapma	t	p
Katılım	Kadın	146	3.83	1.08	-.441	.660
	Erkek	227	3.88	.97		
Motivasyon	Kadın	146	4.17	.60	-1.070	.285
	Erkek	227	4.24	.61		
Otokontrol	Kadın	146	4.36	.60	114	.909
	Erkek	227	4.35	.59		
Ahlak	Kadın	146	4.47	.49	1.923	.055
	Erkek	227	4.36	.51		
Kıyafet	Kadın	146	4.01	.92	.999	.318
	Erkek	227	3.91	.92		
Karşı Cins	Kadın	146	3.05	1.26	.411	.681
	Erkek	227	3.00	1.18		
SFİDE (Toplam)	Kadın	146	4.12	.51	.458	.648
	Erkek	227	4.10	.49		

Tablo 5'e bakıldığında, katılımcıların cinsiyet değişkenine ilişkin SFİDE ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlara göre ölçek alt boyutları ve toplam puanlara bağlı istatiki açıdan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$).

Tablo 6. *Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları*

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Katılım	Gruplar Arası	6.096	4	1.524	1.479	.208	-
	Gruplar İçi	379.317	368	1.031			
	Toplam	385.413	372				
Motivasyon	Gruplar Arası	4.018	4	1.004	2.756*	.028	Lisans > İlkokul + Ortaokul
	Gruplar İçi	134.114	368	.364			
	Toplam	138.132	372				
Otokontrol	Gruplar Arası	2.278	4	.570	1.603	.173	-
	Gruplar İçi	130.782	368	.355			
	Toplam	133.061	372				
Ahlak	Gruplar Arası	.887	4	.222	.849	.495	-
	Gruplar İçi	96.129	368	.261			
	Toplam	97.016	372				
Kıyafet	Gruplar Arası	7.289	4	1.822	2.164	.073	-
	Gruplar İçi	309.932	368	.842			
	Toplam	317.221	372				
Karşı Cins	Gruplar Arası	5.807	4	1.452	.980	.418	-
	Gruplar İçi	544.970	368	1.481			
	Toplam	550.776	372				
SFİDE (Toplam)	Gruplar Arası	1.951	4	.488	1.952	.101	-
	Gruplar İçi	91.944	368	.250			
	Toplam	93.895	372				

* $p<0,05$

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların eğitim durumuna ilişkin SFİDE ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlara göre katılım, otokontrol, ahlak, kıyafet, karşı cins ve SFİDE ölçeğinin toplam puanları alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>.05$). Ancak motivasyon alt boyutunda eğitim durumu lisans ile ilkököl ve ortaokul olan gruplar arasında istatiki açıdan anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$). Bu farklılık lisans grubunun ortalama puanının ilkököl ve ortaokul grubuna kıyasla daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 7. *Katılımcıların Anne Eğitim Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları*

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Katılım	Gruplar Arası	2.165	3	.722	.695	.556
	Gruplar İçi	383.248	369	1.039		
	Toplam	385.413	372			
Motivasyon	Gruplar Arası	.724	3	.241	.648	.585
	Gruplar İçi	137.408	369	.372		
	Toplam	138.132	372			
Otokontrol	Gruplar Arası	2.179	3	.726	2.048	.107
	Gruplar İçi	130.881	369	.355		
	Toplam	133.061	372			
Ahlak	Gruplar Arası	1.673	3	.558	2.159	.093
	Gruplar İçi	95.343	369	.258		
	Toplam	97.016	372			
	Gruplar Arası	.257	3	.086	.100	.960

Kıyafet	Gruplar İçi	316.964	369	.859		
	Toplam	317.221	372			
Karşı Cins	Gruplar Arası	.855	3	.285		
	Gruplar İçi	549.922	369	1.490	.191	.902
	Toplam	550.776	372			
SFİDE (Toplam)	Gruplar Arası	.595	3	.198		
	Gruplar İçi	93.300	369	.253	.784	.503
	Toplam	93.895	372			

Tablo 7'e bakıldığında, katılımcıların anne eğitim değişkenine ilişkin SFİDE ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlara göre ölçek alt boyutları ve toplam puanlara bağlı istatiki açıdan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$).

Tablo 8. *Katılımcıların Baba Eğitim Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları*

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Katılım	Gruplar Arası	10.655	3	3.552	3.497*	.016	Ortaokul > İlkokul
	Gruplar İçi	374.758	369	1.016			
	Toplam	385.413	372				
Motivasyon	Gruplar Arası	.317	3	.106	.283	.838	-
	Gruplar İçi	137.815	369	.373			
	Toplam	138.132	372				
Otokontrol	Gruplar Arası	1.338	3	.446	1.249	.292	-
	Gruplar İçi	131.723	369	.357			
	Toplam	133.061	372				
Ahlak	Gruplar Arası	.676	3	.225	.863	.460	-
	Gruplar İçi	96.340	369	.261			
	Toplam	97.016	372				
Kıyafet	Gruplar Arası	5.829	3	1.943	2.303	.077	-
	Gruplar İçi	311.392	369	.844			
	Toplam	317.221	372				
Karşı Cins	Gruplar Arası	9.044	3	3.015	2.053	.106	-
	Gruplar İçi	541.733	369	1.468			
	Toplam	550.776	372				
SFİDE (Toplam)	Gruplar Arası	.186	3	.062	.244	.866	-
	Gruplar İçi	93.709	369	.254			
	Toplam	93.895	372				

* $p<0,05$

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların baba eğitim durumuna ilişkin SFİDE ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlara göre motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet, karşı cins ve SFİDE ölçeğinin toplam puanları alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>.05$). Ancak katılım alt boyutunda baba eğitim durumu ortaokul ile ilkokul olan gruplar arasında istatiki açıdan anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ($p<.05$). Bu farklılık ortaokul grubunun ortalama puanının ilkokul grubuna kıyasla daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 9. *Katılımcıların İkamet Edilen Yerleşim Yeri Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları*

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Katılım	Gruplar Arası	7.940	3	2.647	2.587	.053
	Gruplar İçi	377.473	369	1.023		
	Toplam	385.413	372			
	Gruplar Arası	2.011	3	.670	1.817	.144

Motivasyon	Gruplar İçi	136.121	369	.369		
	Toplam	138.132	372			
Otokontrol	Gruplar Arası	.228	3	.076		
	Gruplar İçi	132.832	369	.360	.211	.889
	Toplam	133.061	372			
Ahlak	Gruplar Arası	.571	3	.190		
	Gruplar İçi	96.445	369	.261	.728	.536
	Toplam	97.016	372			
Kıyafet	Gruplar Arası	2.419	3	.806		
	Gruplar İçi	314.802	369	.853	.945	.419
	Toplam	317.221	372			
Karşı Cins	Gruplar Arası	6.017	3	2.006		
	Gruplar İçi	544.759	369	1.476	1.359	.255
	Toplam	550.776	372			
SFİDE (Toplam)	Gruplar Arası	.401	3	.134		
	Gruplar İçi	93.495	369	.253	.527	.664
	Toplam	93.895	372			

Tablo 9'e bakıldığında, katılımcıların ikamet edilen yerleşim yeri değişkenine ilişkin SFİDE ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlara göre ölçek alt boyutları ve toplam puanlara bağlı istatiki açıdan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$).

Tablo 10. *Katılımcıların Antrenman Yapma Sıklığına İlişkin ANOVA Sonuçları*

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Katılım	Gruplar Arası	15.293	3	5.098	5.082*	.002	Düzenli > Az düzenli
	Gruplar İçi	370.120	369	1.003			
	Toplam	385.413	372				
Motivasyon	Gruplar Arası	2.529	3	.843	2.294	.078	-
	Gruplar İçi	135.603	369	.367			
	Toplam	138.132	372				
Otokontrol	Gruplar Arası	.842	3	.281	.784	.504	-
	Gruplar İçi	132.218	369	.358			
	Toplam	133.061	372				
Ahlak	Gruplar Arası	.340	3	.113	.432	.730	-
	Gruplar İçi	96.676	369	.262			
	Toplam	97.016	372				
Kıyafet	Gruplar Arası	2.713	3	.904	1.061	.366	-
	Gruplar İçi	314.508	369	.852			
	Toplam	317.221	372				
Karşı Cins	Gruplar Arası	4.953	3	1.651	1.116	.342	-
	Gruplar İçi	545.824	369	1.479			
	Toplam	550.776	372				
SFİDE (Toplam)	Gruplar Arası	.861	3	.287	1.138	.333	-
	Gruplar İçi	93.034	369	.252			
	Toplam	93.895	372				

* $p<0,05$

Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların antrenman yapma sıklığına ilişkin SFİDE ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlara göre motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet, karşı cins ve SFİDE ölçeğinin toplam puanları alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>.05$). Ancak katılım alt boyutunda antrenman yapma sıklığına bağlı düzenli (neredeyse hergün) ile az düzenli (haftada birkaç kez) olan gruplar arasında istatiki açıdan anlamlı farklılık

tespit edilmiştir ($p<.05$). Bu farklılık düzenli spor yapan grubun ortalama puanının az düzenli spor yapan gruba kıyasla daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 11. *Katılımcıların Branşta Elde Edilen En Yüksek Dereceye İlişkin ANOVA Sonuçları*

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Katılım	Gruplar Arası	11.631	2	5.816	5.757*	.003	Derece Yok> Türkiye/Uluslararası Derece
	Gruplar İçi	373.781	370	1.010			
	Toplam	385.413	372				
Motivasyon	Gruplar Arası	1.076	2	.538	1.453	.235	-
	Gruplar İçi	137.055	370	.370			
	Toplam	138.132	372				
Otokontrol	Gruplar Arası	.805	2	.403	1.127	.325	-
	Gruplar İçi	132.255	370	.357			
	Toplam	133.061	372				
Ahlak	Gruplar Arası	1.333	2	.667	2.578	.077	-
	Gruplar İçi	95.683	370	.259			
	Toplam	97.016	372				
Kıyafet	Gruplar Arası	3.167	2	1.584	1.866	.156	-
	Gruplar İçi	314.054	370	.849			
	Toplam	317.221	372				
Karşı Cins	Gruplar Arası	6.414	2	3.207	2.180	.115	-
	Gruplar İçi	544.363	370	1.471			
	Toplam	550.776	372				
SFİDE (Toplam)	Gruplar Arası	1.692	2	.846	3.394*	.035	Derece Yok> Milli Sporcu
	Gruplar İçi	92.203	370	.249			
	Toplam	93.895	372				

* $p<.05$

Tablo 11 incelendiğinde, katılımcıların branşta elde edilen en yüksek dereceye ilişkin SFİDE ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlara göre motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>.05$). Ancak katılım alt boyutunda derecesi olmayan grup ile Türkiye/Uluslararası dereceye sahip olan gruplar arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık tespit edilirken SFİDE ölçeğinin toplam puanları alt boyunda derecesi olmayan grup ile milli sporcu olan gruplar arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$). Bu farklılıklar katılım alt boyutunda derecesi olmayan grubun derecesi Türkiye/Uluslararası derecesi olmayan gruba kıyasla daha yüksek olmasından kaynaklanırken toplam puanlar açısından ise derecesi olmayan grubun lehine sonuçlanmıştır.

Tablo 12. *Katılımcıların Algılanan Dindarlık Düzeylerine Yönelik ANOVA Sonuçları*

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Katılım	Gruplar Arası	3.770	3	1.257	1.215	.304	-
	Gruplar İçi	381.643	369	1.034			
	Toplam	385.413	372				
Motivasyon	Gruplar Arası	5.337	3	1.779	4.493*	.002	Çok Dindar > Az Dindar > Dindar Değil
	Gruplar İçi	132.795	369	.360			
	Toplam	138.132	372				
Otokontrol	Gruplar Arası	9.185	3	3.062	9.120*	.000	Çok Dindar > Dindar > Az Dindar > Dindar Değil
	Gruplar İçi	123.876	369	.336			
	Toplam	133.061	372				

Ahlak	Gruplar Arası	7.276	3	2.425	9.972*	.000	Çok Dindar > Dindar > Dindar Değil
	Gruplar İçi	89.740	369	.243			
	Toplam	97.016	372				
Kıyafet	Gruplar Arası	25.409	3	8.470	10.710*	.000	Çok Dindar > Dindar Değil
	Gruplar İçi	291.812	369	.791			
	Toplam	317.221	372				
Karşı Cins	Gruplar Arası	15.125	3	5.042	3.473*	.016	Çok Dindar > Dindar Değil
	Gruplar İçi	535.652	369	1.452			
	Toplam	550.776	372				
SFİDE (Toplam)	Gruplar Arası	1.692	2	.846	11.832*	.000	Çok Dindar > Dindar > Az Dindar > Dindar Değil
	Gruplar İçi	92.203	370	.249			
	Toplam	93.895	372				

*p<0,05

Tablo 12 incelendiğinde, katılımcıların algılanan dindarlık düzeylerine ilişkin SFİDE ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlara göre yalnızca katılım alt boyutunda anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>.05$). Ancak motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet, karşı cins ve SFİDE ölçeğinin toplam puanları alt boyutlarında algılanan dindarlık düzeylerine bağlı gruplar arasında istatiki açıdan anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<.05$). Motivasyon alt boyutunda dindarlık düzeyini, çok dindar olarak algılayan grubun ortalama puanları az dindar ve dindar değil olarak algılayan gruba göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Otokontrol alt boyutunda gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilirken bu grupların elde ettikleri ortalama puanlar büyükten küçüğe sırasıyla; çok dindar, az dindar ve dindar değil olarak sıralanmaktadır. Ahlak alt boyutunda tüm gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilirken bu grupların elde ettikleri ortalama puanlar büyükten küçüğe sırasıyla; çok dindar, dindar, az dindar ve dindar değil olarak sıralanmaktadır. Kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında çok dindar ve dindar değil grupları arasında anlamlı farklılık tespit edilirken bu grupların elde ettikleri ortalama puanlar incelendiğinde ortalama puanlar kendilerini çok dindar olarak algılayan grubun lehine sonuçlanmıştır. SFİDE ölçeğinin toplam puanları alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilirken bu grupların elde ettikleri ortalama puanlar büyükten küçüğe sırasıyla; çok dindar, dindar, az dindar ve dindar değil olarak sıralanmaktadır.

Tablo 13. Katılımcıların Dini Eğitim Alma Değişkenine İlişkin t-Tesi Sonuçları

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort.	Sd.	t	p
Katılım	Evet	276	3.93	1.02	2.317*	.021
	Hayır	97	3.65	.98		
Motivasyon	Evet	276	4.28	.55	3.911*	.000
	Hayır	97	4.01	.70		
Otokontrol	Evet	276	4.44	.48	4.845*	.000
	Hayır	97	4.11	.78		
Ahlak	Evet	276	4.47	.45	4.349*	.000
	Hayır	97	4.21	.61		
Kıyafet	Evet	276	4.02	.93	2.325*	.021
	Hayır	97	3.76	.85		

Karşı Cins	Evet	276	3.11	1.20	2.492*	.013
	Hayır	97	2.75	1.20		
SFİDE (Toplam)	Evet	276	4.18	.45	4.954*	.000
	Hayır	97	3.89	.57		

*p<0,05

Tablo 13'e bakıldığında, katılımcıların dini eğitim alma değişkenine ilişkin SFİDE ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlara göre ölçek alt boyutları ve toplam puanlara bağlı istatiki açıdan anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir (p<.05). Ortalama puanlar incelendiğinde tüm farklılıkların dini eğitim alan gruptan kaynaklandığı ve yanıtı evet olan katılımcıların lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 14. *Katılımcıların Yaş, Spor Yaşı, Aylık Ortalama Kişisel Gelir Düzeyi ile Sportif Faaliyetlerde İslam Dininin Etkisi Ölçeğinin Alt Boyutları ve Toplam Puanlarına İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları*

Değişkenler		Katılım	Motivasyon	Otokontrol	Ahlak	Kıyafet	Karşı Cins	SFİDE (Toplam)
Yaş	r	-.063	.035	.040	.025	.017	.004	.025
	p	.223	.502	.443	.635	.741	.937	.633
	n	373	373	373	373	373	373	373
Branşta Aktif Olarak Faaliyette Bulunma Yılı	r	-.089	-.002	.010	.003	-.031	-.085	-.037
	p	.088	.974	.854	.951	.552	.100	.481
	n	373	373	373	373	373	373	373
Aylık Ortalama Kişisel Gelir Düzeyi (TL)	r	-.093	.019	.024	.020	-.026	.021	.006
	p	.098	.743	.672	.717	.648	.709	.915
	n	317	317	317	317	317	317	317

Tablo 14'de yer alan katılımcıların yaş, spor yaşı, aylık ortalama kişisel gelir düzeyi ile SFİDE ölçeğinin alt boyutları ve toplam puanlarına ilişkin korelasyon analiz sonuçlarına göre değişkenler ile ölçek alt boyutları arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir (p>.05).

Tablo 15. *Katılımcıların Aylık Ortalama Aile Gelir Düzeyi ile Sportif Faaliyetlerde İslam Dininin Etkisi Ölçeğinin Alt Boyutları ve Toplam Puanlarına İlişkin Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları*

Değişkenler		Katılım	Motivasyon	Otokontrol	Ahlak	Kıyafet	Karşı Cins	SFİDE (Toplam)
Aylık Ortalama Aile Gelir Düzeyi	r	.019	.053	.006	-.045	.033	.060	.057
	p	.712	.308	.916	.392	.532	.247	.275
	n	372	372	372	372	372	372	372

Tablo 15'de yer alan katılımcıların aylık ortalama gelir düzeyi ile SFİDE ölçeğinin alt boyutları ve toplam puanlarına ilişkin korelasyon analiz sonuçlarına göre değişkenler ile ölçek alt boyutları arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir (p>.05).

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, geleneksel okçuluk sporcularının sportif faaliyetlerindeki davranışlarına İslam dininin etkisinin incelenmesi amacını taşımaktadır. Araştırmada katılımcıların cinsiyet değişkenlerine ilişkin yapılan t-testi sonucunda anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kişilerin sportif etkinliklere katılması hususunda İslam dininin etkilerinin araştırıldığı çalışmalar neticesinde hem bulgularımızı destekleyen hem de desteklemeyen çalışmalar mevcuttur. Taş'ın (2020) lisanslı sporcular ile gerçekleştirdiği araştırma bulguları SFİDE ölçeğinin otokontrol ve ahlak alt boyutlarında istatistiki açıdan anlamlı farklılığın olduğunu işaret etmektedir. İlgili araştırma sonuçları bahsi geçen farklılıkların kadın katılımcıların ortalama puanlarının, erkek katılımcıların ortalama puanlarına oranla daha yüksek olmasından kaynaklı olarak sonuçlandığını belirtmiştir. Bahsi geçen çalışma ile araştırma bulgularımızın aynı alt boyutlarda ortalama puanlarda kadın katılımcıların ortalama puanlarının, erkek katılımcıların puanlarına oranla daha yüksek olduğu görülerek sonuçlanmasına karşın araştırma gruplarımız arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Yüksel'in (2014) okçuluk sporu yapan kişilerin cinsiyet değişkenine bağlı olarak ilgili spora yönelme nedenleri araştırdığı çalışmanın sonucunda erkek katılımcıların, kadınlara oranla bu spora daha fazla yönelim gösterdikleri gözlemlenmektedir. Konuyla ilgili literatürde cinsiyete bağlı veriler farklılık gösterirken bu durum Sarıkoca'ya (2020) göre okçuluk gibi sporlar tarih boyunca, savunma ve askeri faaliyetlere dayalı etkinlikler olması sebebiyle spora katılan kişilerin dini değerlerden ziyade sosyolojik bir gerekçesi bulunmaktadır. Tüm bu veriler ışığında kişilerin bireysel hayat görüşünün ve dini değerlerinin farklılık göstermesi nedeniyle bu şekilde bir dağılım olduğu ve okçuluk sporunun İslami açıdan sorun teşkil etmeyen bir yapıya sahip olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple de cinsiyet değişkeninin okçuluk sporunda İslam dininin etkisinin göz önünde bulundurularak yapılmasında bir sakıncanın olmadığı görüşü savunulmaktadır.

Araştırmada katılımcıların eğitim durumu değişkenlerine ilişkin yapılan ANOVA testi sonucunda eğitim durumuna ilişkin, katılım, otokontrol, ahlak, kıyafet, karşı cins ve SFİDE ölçeği toplam puanında anlamda farklılık bulunamazken yalnızca motivasyon alt boyutunda istatistiki açıdan anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılık eğitim düzeyi lisans seviyesinde olan katılımcıların ortalama puanlarının, ilköğretim ve ortaokul düzeyinde olan katılımcılara kıyasla daha yüksek puan elde etmelerinden kaynaklanmaktadır. Tarakçıoğlu, Sökmen ve Boylu'nun (2010) araştırma sonuçlarında kişilerin eğitim durumlarına bağlı

istatistiki açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılık üniversite mezunu olanların, lise mezunu olanlara göre daha yüksek ortalama elde etmelerinden kaynaklanmaktadır. Araştırmacılar bu bağlamda eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin hem psikolojik hem de sosyal açıdan motivasyonel araçları daha efektif kullandığı vurgusunu yapmışlardır. Tokur'un (2016) üniversite öğrencilerine yönelik yapmış olduğu araştırma sonuçlarında sınıf düzeyinin artışına bağlı elde ettikleri özsaygı ortalama puanları da artış göstermiştir. Buna bağlı olarak kişilerin içsel dini motivasyon ile özsaygı arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, buna bağlı olarakta içsel dini motivasyon düzeyi arttıkça özsaygı düzeyinde arttığı vurgusunu yapmıştır. Bu durum spor alanında incelendiğinde Demir ve Çetin'in (2020) sporcu bireylerin motivasyon boyutlarını araştırdığı çalışma sonucunda eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin, eğitim düzeyleri düşük olan bireylere nazaran daha başarı odaklı ve daha yenilikçi motivasyonel bir bakış açısına sahip oldukları görülmüştür. Bahsi geçen araştırmalara dayanarak kişilerin eğitim durumlarının motivasyonel araçları ne düzeyde kullanacağı konusunda bizlere fikir vermektedir. Araştırma bulgularımızda da eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin, İslam dinini motivasyonel bir araç olarak kullanması sebebiyle bu farklılığa yol açtığı düşünülmektedir.

Araştırma grubunun anne eğitim durumuna ilişkin SFİDE ölçeği alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak baba eğitim durumu alt boyutuna ilişkin elde edilen verilerde katılım alt boyutunda baba eğitim düzeyi ortaokul olanların ortalama puanları ilkokul düzeyinde olanlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Anlamlı farklılığın meydana geldiği "katılım" alt boyutu; kişilerin sportif bir etkinliğe karşı güdülenme durumlarında inançlarının ön planda olduğu maddeleri içermektedir. Bu bağlamda baba eğitim durumu daha yüksek olan grubun sportif etkinliklere katılırken dini inançları gözeterek güdülendiklerini söylemek mümkündür. Nitekim Özel ve Zelyurt'un (2016) deneysel çalışması neticesinde ebeveynlerin eğitim düzeylerinin çocukları ile iletişimlerini ve aralarındaki bağlanmayı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Dahası, Güven'in (2021) ergen yaştaki bireylerle gerçekleştirdiği araştırma sonucunda anne/baba eğitim düzeyine bağlı gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak katılımcıların elde ettikleri ortalama puanlar bulgularımıza benzerlik göstererek ebeveyn eğitim düzeyi daha yüksek olan grupların çocuklarının dini hassasiyetlerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kişilerin ebeveynlerinin çocukları üzerindeki bazı değerlere etkilerine ek olarak sportif aktivitelere katılımlarını da etkilediği yönünde araştırma sonuçları konu ile ilgili literatürde mevcuttur. Bu hususta Deemua ve Okonezi'nin (2018) Güney Nijerya'da yaşayan üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırma bulguları örnek teşkil etmektedir. Bahsi geçen araştırma, üniversite sporlarına katılan öğrencilerin bu sporlara katılımlarında dini değerleri, spora katılımda

ebeveyn etkileri ve kıyafet modları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda ise Müslüman bireylerin Hristiyanlara kıyasla sportif etkinliklere katılımlarında dini değerlerini daha çok ön planda tuttuğu ve bu tutumda ebeveynlerinin etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen veriler bu hassasiyette en çok sportif etkinliklere katılımda kullanılan kıyafetlerin ve hareketlerin İslam dinine uygun olmayışından kaynaklı olduğunu işaret etmektedir. Yine benzer sonuçlar elde eden ve araştırmalarının Sri Lanka'da üniversite öğrencileri ile gerçekleştiren Senarath ve Liyanage (2020) de Müslüman kimliğinin, başörtüsü takma gibi İslami kıyafet kurallarının ve sporun doğası gereği karşı cinsle karışmanın veya etkileşimin, Ramazan ayında egzersiz yapamamanın ve halka açık yüzme havuzlarının kullanımı gibi etkenlerin spora katılım konusunda sınırlayıcı etkilere sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak aynı araştırma, gelişmiş ülkelerde her türden imkânların İslami açıdan spora katılım noktasında elverişli ortamlar sunduğunu da belirtmiştir. Tüm bu yerli ve yabancı kaynakların ışığında ebeveyn eğitim düzeyinin çocukları ile olan etkili iletişimlerini arttırmasına bağlı kendi dini inançlarını da bu yolla çocuklarına aktardıkları ve bu sebeple çocukların da spor etkinliklerine katılımda hassasiyet gösterdiği düşünülmektedir.

Katılımcıların ikamet ettikleri yer değişkenine ilişkin SFİDE ölçeği alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma verilerimizi destekler nitelikte Ağkurt (2018) da spora katılım bakımından ikamet edilen yer değişkenine ilişkin katılımcıların ortalama puanları arasında anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kişilerin spora katılım durumlarına ek olarak dini inançlarına göre ikamet edilen yer incelendiğinde de benzer sonuçlar elde eden araştırmalar mevcuttur. Kaya ve Aydın'ın (2011) kişilerin dini inançlarına ilişkin ikamet ettikleri yerleri araştırdıkları çalışmanın sonucunda istatistiki açıdan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Koyuncu (2011) ise kişilerin yaşadıkları yer seçimlerinde sosyal, ekonomik, ahlaki ve siyasi yönelimlerinin etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu verilere dayanarak, kişilerin ikamet ettikleri yere bağlı hem sportif anlamda hem de dini inançlar bakımında anlamlı farklılık olmadığı düşünülmektedir. Bunun nedeninin ise kişilerin sosyal çevrelerindeki insanları seçerken kendi inanç ve ideolojilerine paralel düşüncedeki bireylerden oluşturmalarından kaynaklanarak farklılık olmadığı düşünülmektedir.

Araştırmada katılımcıların antrenman yapma sıklığına ilişkin yapılan ANOVA testi sonucunda, antrenman yapma durumuna ilişkin, motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet, karşı cins ve SFİDE ölçeği toplam puanında anlamda farklılık bulunamazken yalnızca katılım alt boyutunda istatistiki açıdan anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılık antrenman yapma düzeyi düzenli olan katılımcıların ortalama puanlarının, az düzenli olan

katılımcılara kıyasla daha yüksek puan elde etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu durum konuyla ilgili literatürde spora katılım bazında incelendiğinde elde edilen veriler benzerlik göstermektedir. Sevinç ve Kapçak (2021) bu hususta kişilerin spora katılım noktasında fiziksel uygunluk, arkadaşlık edinme, beceri gelişimi gibi öncelikleri olduğunu vurgularken, Pehlevan ve Bal (2018) kişilerin spora korunma, yardım, aile desteği ve arkadaş desteği gibi sebeplerden spora katılım sağladıklarını belirtmişlerdir. Sportif anlamda spora katılımı tetikleyen unsuralardan birisi olan dini değerler bazında araştırma yapan Taş (2020) araştırma bulgularımızı destekler nitelikte antrenman yapma sıklığı değişkenine ilişkin SFİDE ölçeğinin katılım alt boyutunda antrenman sıklığı daha fazla olan grupların, daha yüksek ortalama puan elde ettiklerine yönelik istatistiki açıdan anlamlı fark olduğunu tespit etmiştir. Doğan (2018) da benzer veriler elde ederek aktif olarak spora katılan kişilerin yüksek düzeyde (çok düzenli) spor yapma durumları ile içe dönük ve dışa dönük dinsel eğitim alma durumları ile ilişkili olduklarını ifade etmiştir. Mevcut çalışmalara dayanarak kişilerin antrenmana katılım sebeplerinin değişikliklerinden birisinin dini değer gözetme olduğu ve spora katılırken dini değer gözetme bazında kişinin ne sıklıkla antrenman yaptığında farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebinin ise spora daha yoğun katılan bireylerin sporun doğasına daha hâkim olmalarıyla birlikte dini değer ve hassasiyetlerini bu doğrultuda gözettikleri düşünülmektedir.

Araştırmada katılımcıların branşta elde edilen en yüksek dereceye ilişkin yapılan ANOVA testi sonucunda elde edilen en yüksek derece durumuna ilişkin, motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında anlamda farklılık bulunamazken katılım alt boyutunda ve SFİDE ölçeği toplam puanında istatistiki açıdan anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılıklar katılım alt boyutunda derecesi olmayan grubun derecesi Türkiye/Uluslararası derecesi olmayan gruba kıyasla daha yüksek olmasından kaynaklanırken toplam puanlar açısından ise derecesi olmayan gruba kıyasla daha yüksek puan elde etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu durum konuyla ilgili literatürde spora katılım bazında incelendiğinde elde edilen veriler çeşitlilik göstermektedir. Taş'ın (2020) bu konuda gerçekleştirdiği araştırma sonucunda kişilerin sportif anlamda elde ettikleri en yüksek derece durumuna ilişkin SFİDE ölçeği alt boyutlarında istatistiki açıdan anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Milli sporcuların örneklem alındığı araştırma sonuçları bu kişilerin diğer gruplara oranla elde ettikleri başarılarında içsel güdülenme sonucunda bu başarının meydana geldiğini işaret etmektedir. Özaslan'ın (2019) araştırma sonuçları bu verileri destekler nitelikte olup, milli sporcuların içsel motivasyon düzeylerinin milli sporcu olmayanlara kıyasla daha yüksek ortalamaya sahip olduklarını vurgulamıştır. Kandemir'e (2020) göre kişilerin dini değerleri bir motivasyon aracı olarak kullanması içsel motivasyon olarak adlandırılmaktadır.

Tüm bu veriler ışığında milli sporcular ile derecesi olmayan kişilerin ortalama puanları arasındaki farklılığın temel nedeninin kişilerin dini değerleri motivasyonel bir destek olarak görmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim ölçek maddeleri arasında yer alan ifadelerde başarısızlık sonucunda tevekkül etme, başarı sonucunda şükür etmek gibi içsel değerler sıklıkla katılımcılara yöneltilerek yanıtlar alınmıştır.

Araştırmada katılımcıların dindarlık düzeylerine yönelik yapılan ANOVA testi sonucunda elde edilen dindarlık düzeyine ilişkin, motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet, karşı cins ve SFİDE ölçeği toplam puanında istatistiki açıdan anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılrken, katılım alt boyutunda istatistiki açıdan anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu farklılıkların kaynağı olarak düşünülen bazı değerler bu gruplar arasında çeşitlilik göstermiştir. Örneğin motivasyonel açıdan kişilerin dini değerleri kullanması, haram ve helal gibi olguları gözeterek hareket etmelerine bağlı otokontrol sağladıkları düşünülürken verilerimiz bireysel farklılıklardan kaynaklı olarak bu düşüncelerin aksi yönünde seyretmiştir. İslami değerlerin gözetilmesi müminleri münker karşısında daha etkin bir duruş sergilemeye teşvik etmektedir ve bu sayede toplum dâhilinde kendiliğinden oluşacak olan bir otokontrol mekanizmasının devreye girmesi sağlanmaktadır (Orhan, 2020). Kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında karşılaşılan farklılıkları ise Senarath ve Liyanage'nin (2020) araştırma sonuçları ile açıklamak mümkündür. Bahsi geçen araştırmada başörtüsü takma, vücut hatlarının belirgin olmaması gibi kıyafet kuralları ve sporun doğası gereği karşı cinsle karışma veya etkileşimde bulunma durumlarına ilişkin dindar kişilerin hassasiyet sahibi oldukları ifade edilmiştir. Benzer şekilde İsmail ve arkadaşları (2018) Müslüman ve gayrimüslim olmak üzere iki örneklem grubu ile gerçekleştirdikleri araştırma sonuçlarında fitness salonlarında spor yapma konusunda İslam dininin bazı sınırlayıcı özellikler taşıdığını ifade etmişlerdir. Aynı araştırmanın dikkat çekici sonuçlarından birisi de gayrimüslim grubun haftada ortalama 5.171 kcal harcarken Müslüman olan grubun 2.877 kcal harcadığını ve bunun nedeninin yine bazı hassasiyetlerden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Yine güncel araştırmalardan birisi olan Friberg ve Sterri'nin (2021) Norveç'te yaşan göçmen aileler ve onların çocukları ile gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda; bazı Müslüman ailelerin çocuklarının kendilerini Müslüman olarak tanımlamadıklarını ve bu kişilerin dindarlıktan uzak davranışlar sergileyerek sportif aktiviteler gibi ortamlara girmekten çekinmedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Tüm bu verilere dayanarak kendisini dindar olarak tanımlayan bireylerin dindar olmayanlara kıyasla spor gibi ortamlara katılım hususunda daha hassasiyet sahibi bireyler oldukları ve bunun nedeninin İslam dininin temel gereksinimlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bir önceki paragrafta da ifade edildiği üzere kişilerin dini değerlerine bağlı olmasına göre spora katılımları hususunda hassasiyetlerinin de artış gösterdiği düşünülmektedir. Bu bağlamda Bayram ve arkadaşlarının (2019) derleme çalışmalarından elde ettikleri çıkarıma göre; kişinin bedeninin eğitiminden önce ruhunun eğitimi gelmektedir. Araştırmacıların burada bahsettikleri “ruh eğitimi” ise dini eğitim ile sağlanmaktadır. Ateş (2021) de araştırma sonuçlarımızı destekler nitelikte veriler sunarak; dini eğitimin güçlü kişilik gelişimine katkıda bulunduğu ve kişiye bir takım değerler eğitimi de sağladığı vurgusunu yapmıştır. Yorulmaz’ın (2019) araştırma sonuçları ise sporcuların dini hassasiyetlerinin (inanç, duygu, davranış ve bilgi) arasında pozitif yönlü ilişki olduğu yönündedir. Bu verilere bağlı olarak da araştırma grubumuzdan elde edilen verilere göre; katılımcılardan dini eğitim alanların spora katılım hususunda dini değerleri gözetken, dini motivasyon aracı olarak kabul eden, otokontrolü yüksek, ahlaki değerleri ön planda tutan, kıyafet ve karşı cinsle temas konusunda da hassasiyet sahibi kişiler oldukları sonucuna ulaşılırken bunun sebebinin kişilerin aldıkları dini eğitimleri, kendi hayatlarında güçlü bir kişilik sahibi olarak ve tutarlı davranış sergileyerek günlük yaşamlarına uygulamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcıların yaş, spor yaşı, aylık ortalama kişisel gelir düzeyi, aylık ortalama gelir düzeyi ile SFİDE ölçeğinin alt boyutları ve toplam puanlarına ilişkin korelasyon analiz sonuçlarına göre değişkenler ile ölçek alt boyutları arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Verilerimizi destekler nitelikte, Soyer ve arkadaşları (2010) sporcuların yaş değişkeni ile motivasyon düzeyleri arasında ilişki olmadığını belirlemiştir. Paralel olarak Can ve arkadaşları (2009) taekwondo sporcularının başarı motivasyonu düzeylerinin, yaş değişkenleri ile ilişkili olmadığını ortaya koymuştur. Diğer taraftan, Taş (2020) katılımcıların yaş ve spor yaşı değişkenleri ile SFİDE ölçeğinin alt boyutları arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler saptamıştır. Benzer olarak Ural’ın (2008) performansı etkileyen motivasyonel değişkenleri belirlemek amacıyla yaptığı araştırma sonuçlarına göre spor yaşı bağlamında farklılıklar belirlemiştir. Bu doğrultuda, 5 seneden daha az ve 10 seneyi aşkın spor yaşına sahip bireylerin motivasyonlarının daha düşük seviyede olduğunu tespit etmiştir. Karabulut ve arkadaşları (2000) da benzer sonuçlar elde ederek spor yaşı yüksek olan bireylerin başarısızlık durumundan uzaklaşma güdülerinin, spor yaşı düşük olan bireylere nazaran daha düşük seviyede olduğunu saptamıştır. Bu bilgiler ışığında geleneksel okçuluk sporcularının yaş ve spor yaşlarına göre sportif faaliyetlerindeki davranışlarına İslam dininin etkisinin farklılaşmadığı söylenebilir. Aksoy (2021) halter ve boks sporcularının kişisel gelir değişkeni ile egzersize yönelik güdülenme düzeyleri arasında ilişki olmadığını belirlemiştir. Benzer olarak Pişkin (2021) katılımcıların gelir düzeyi değişkeni açısından, spora özgü başarı motivasyonlarının farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Diğer taraftan Taş (2020)

katılımcıların gelir düzeyi değişkeni ile SFİDE ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Kabalay (2022) E-spor branşı ile ilgilenen bireylerin gelir durumu değişkenlerine göre katılım motivasyonlarının farklılık gösterdiğini saptamıştır. Bu kapsamda geleneksel okçuluk sporcularının aylık ortalama kişisel gelir düzeyi ve aylık ortalama gelir düzeylerine göre sportif faaliyetlerindeki davranışlarına İslam dininin etkisinin farklılaşmadığı söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına ilişkin veriler incelendiğinde ilgili kişi, kurum ve kuruluşlara yönelik aşağıda belirtilen öneriler bulunabilir.

- Elde edilen bulgular kendilerini dindar olarak tanımlayan kişilerin okçuluk sporuna katılım hususunda dini hassasiyetlerin daha fazla ön planda olduğunu işaret etmesi sebebiyle ulusal bazda düzenlenen organizasyonlarda dini değerler ve kişilerin bu yöndeki hassasiyetleri (kıyafet, yarışma alanı, karma yarışma türleri) dikkate alınarak düzenlemelerin yapılması önerilmektedir.
- Kişilerin eğitim düzeylerinden kaynaklı meydana gelen farklılıklar sebebiyle okçuluk sporuna katılımda dini faktörler konusunda sporcuların gerek kulüp bazında gerekse federasyon tarafından düzenlenen eğitimlerde (eğitim seminerleri, antrenörlük kursları gibi) bu tür konulara da yer verilmesi önerilmektedir.
- Çalışmamız kapsamında kullanılan sportif faaliyetlerde İslam dini etkisi ölçeğini farklı örneklem gruplarında ve farklı spor branşlarında uygulanması ve bu süreçte bu ölçeğin çeşitli değişkenlerle de ilişkilendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağkurt, E. (2018). *Üniversite öğrencilerinde spora katılımın sosyalleşmeye etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 489670)
- Aksoy, Ö. F. (2021). *Halter ve boks sporcularının egzersiz bağımlılığı ve egzersizde davranışsal düzenlemeleri ile madde bağımlılığı farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 693251)
- Aktepe, K. (2012). *Okçuluk*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, s. 3.
- Ateş, A. (2021). *Fonksiyonları açısından İslam'da spor* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 673791)
- Ayanoğlu, F. İ. (1974). *Ok meydanı ve okçuluk tarihi*. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü yayınları. s. 39.
- Baykara, T. (2001). *Türk kültür tarihine bakışlar*. Ankara: Atatürk Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 24.
- Bayram, M., Aka, S. T. , Geçit, M. S. & Şebin, K. (2019). İslam'da sporun önemi ve ahlakı. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1) , 207-224
- Berkli, Y. (2007). Mezartaşlarında görülen kılıç, hançer, ok-yay ve bayrak motiflerinin sembolik anlamları. *EKEV Akademi Dergisi*, 11(1), s. 67-80.
- Bilgili, N. (2017). Mehmetçiğin mitolojisi. *Popüler Bilim*, s. 40-45.
- Can, Y., Güven, H., Soyer, F., Demirel, M., Bayansaldüz, M. & Şahin, K. (2009). Elit taekwondo sporcularında aile-antrenör-kulüp desteği ve başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), s. 246.
- Deemua, G. A., & Okanezi, B. (2018). Correlate of parental influence and mode of dressing on students' participation in university sports in south-south, nıgeria. *European Journal of Research in Social Sciences Vol*, 6(4), 50-56.
- Demir, A., & Çetin, A. Rekreasyonel spor etkinliğine katılan ve profesyonel olmayan sporcuların motivasyon boyutları: Tarihi yarımada bisiklet turu üzerine bir araştırma. *Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 3(2), 73-82.
- Doğan, B. (2018). *Spora katılım güdülenmesi ile dinsel eğilim arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 612374)
- Düzgün, Ş. A. (2013). Gelenek. *İslamiyet-Hristiyanlık Kavramları Sözlüğü*, C. 1, Ankara: s. 260-261.
- Esin, E. (2001). *Türk kozmolojisine giriş*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, s. 122.
- Farac, A. G. (1999). *Abu'l farac tarihi*. (Süryanice'den İngilizce'ye çev. Ernest A. Wallis Budge, Türkçe'ye Çev. Ö. R. Doğrul), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 101-299.

- Friberg, J. H., & Sterri, E. B. (2021). Decline, revival, change? Religious adaptations among Muslim and non-Muslim immigrant origin youth in Norway. *International Migration Review*, 55(3), 718-745.
- Gazoz, M., & Şimşek, Y. (2017). *Okçuluk ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları, s. 16-17.
- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step*. A simple study guide and reference. Boston, MA: Pearson Education, Inc, 10.
- Göksu, E. (2016). Okla yükselen millet. *Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu*, No:3, s. 2469-2481.
- Güven, Ö. (1999). *Türklerde spor kültürü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, s. 2-102
- Güven, Ö. F. (2021). *Ergenlerde sigara içme arzusu, öz-yeterlik ve dindarlık ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 685430)
- Ismail, E., Abd Razak, M. R., Muhamad, T. A., Kamal, A. A., Khamis, M. A., & Maizi, I. E. H. (2018). The Association between Physical Activity and Fitness: The Influence of Muslim and Non-Muslim. *Creative Education*, 9(14), 2101-2110.
- İmamoğlu, O., Türkmen, M., Akdenk, M., & Çebi, M. (1999). Osmanlı devleti'nin spor politikasını etkileyen unsurlar. *Osmanlı'da Spor Sempozyumu*, Konya: s. 61-71.
- Kabalay, T. (2022). *E-spora katılım motivasyonları: zula örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 713065)
- Kafesoğlu, İ. (1998). *Türk milli kültürü*. İstanbul: Ötüken Nesriyat Yayınevi, s. 150-287
- Kahraman, A. (1995). *Osmanlı'da spor*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 361-375
- Kandemir, F. (2020). İçsel dinî motivasyon bağlamında dindarlık ve çevre ilişkisi üzerine ampirik bir araştırma. *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 287-305.
- Kani, M. (1264). *Telhîs-i resâilât-ı rumât*. İstanbul: Darü'- Tıbbatı'l Amire. s. 55-84
- Karabulut, C., Kirazcı, S. & Aşçı, H. F. (2000). *Takım ve bireysel sporcuların başarı motivasyonu düzeylerinin incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi 6.Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitapçığı, Ankara, s. 221- 222.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (23. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s. 77.
- Kaya, M., & Aydın, C. (2011). Üniversite öğrencilerinin dini inanç ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *omufd: Ondokuz Mayıs University Review of the Faculty of Divinity*, (30), 15-42.
- Koca, S. K. (2017). Geleneksel türk okçuluğu. *Tr Kültür Dergisi*. s. 45-47.
- Konter, E. (1996). Profesyonel Futbolcuların Durumluk Kaygı Puanları İle Maçı Deplasmanda Veya İçerde Oynamalarının Antrenörleri ve Teknik Direktörleri İle İlişkilerinde Anlamlı Farklılık Yaratıp Yaratmadığının İncelenmesi. *Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 3 (3), 18-23.
- Koyuncu, A. (2011). Sosyoloji kuramlarında kent. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (25), 31-56.
- Kunter, B. H. (1943). *Ok Meydanı'ndaki eski ve yeni çalışmalar*. İstanbul Ülkü seri, s. 12-16
- Metin, T. (2014). Selçuklularda okçuluğa genel bir bakış. *Tarih Okulu Dergisi*. s. 131-153.

- Orhan, F. (2020). Münkerin el, dil ve kalp ile düzeltilmesi" rivayetinin tahlili ve yorumlanması. *Tevilat*, 1(2), 409-430.
-  rnek, S. V. (1995). *Türk halkbilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 126.
-  zaslan, B. R. (2019). *Takım ve ferdi sporcuların güdülenme düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 562810)
- Özel, E., & Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile  ocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika  alışmaları Dergisi*, (36), 9-34.
-  zkafa, F., (2018). Okçuluk ve hat sanatı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(3), s. 1642-1672.
- Pehlevan, Z., & Bal, S. İ. (2018). 13-15 yaş grubu çocuklarda spora katılımın akran ilişkileri ve sosyal destek alma üzerine etkisi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(4), 191-203.
- Pişkin, A. E. (2021). *Rize'de lise düzeyinde öğrenim gören okul takımı sporcularının spora özgü başarı motivasyon düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 660308)
- Senarath, S. I. U., & Liyanage, T. P. (2020). Religious involvement in young İslamic women participation in physical education, sports, and physical activities. *Psychology*, 10(8), 319-323.
- Sevinç, K., & Kap ak, V. (2021). Spor bilimleri fakültesi  ğrencilerinin spora katılım motivasyonlarının ve öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Egzersiz Psikolojisi Dergisi*, 3(2), 68-78.
- Soyer, F., Can, Y., G ven, H., Hergüner, G., Bayansalduz, M. & Tetik, B. (2010). Sporculardaki başarı motivasyonu ile takım birlikteliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), s. 233.
- şahan, H. (2008). Üniversite  ğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2008(2), 248-266.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Tarakçioğlu, S., Sökmen, A., & Boylu, Y. (2010). Motivasyon araçlarının değerlendirilmesi: Ankara'da bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 3-20.
- Tokur, B. (2016). İçsel dinî motivasyon ve özsaygı ilişkisi üzerine bir araştırma. *Ekev Akademi Dergisi*, (66), 159-175.
- Tunç, A. (2000). *Osmanlı Devletinde spor okçuluk*. (Yüksek Lisans Tezi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 102172)
- Turan, O. (1969). *Türk cih n h kimiyeti mefkuresi tarihi*. İstanbul: Turan Neşriyat Yurdu Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu, (2022). *Gelenek Kavramı*, Erişim Tarihi: 24.01.2022. <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkiye Geleneksel Türk Okçuluk Federasyonu, (2022). *Talimatlar*, Erişim Tarihi: 24.01.2022. <https://tgtof.org.tr/dokumanlar/talimatnameler>
- Ural, O. (2008). *Futbolda takım performansına etki eden motivasyonel faktörlerin belirlenmesine yönelik bir uygulama (Gençlerbirliği Spor Kulübü  rneği)* (Yüksek

Lisans Tezi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 225664)

Wikipedia, (2021). *Hız. Adem kavramı*, Erişim Tarihi: 10.11.2021. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Anasayfa>

Yazıcıoğlu, Y. & Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara; Detay Yayıncılık.

Yetim, A. (2000). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-72.

Yorulmaz, M. (2019). *Bireysel ve takım sporcularının dindarlık ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 535980)

Yücel, Ü. (1999). *Türk Okçuluğu*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, s. 4-241.

Yücel, Ü. (2008). *Türk Okçuluğu*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını, s. 4-430.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcılar,

Bu araştırma, Geleneksel Okçuluk Sporcularının Sportif Faaliyetlerindeki Davranışlarına İslam Dini' nin Etkisinin İncelenmesi amacıyla yapılmaktadır. Çalışmada ulaşılan veriler bilimsel amaçlı yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacak ve başka hiçbir yerde paylaşılmayacaktır. Anket sorularını içtenlikle cevaplamanız araştırmada sağlıklı verilere ulaşılması açısından oldukça önemlidir. Katılımınız için teşekkür ederim.

Miraç MAKUL

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
2. Yaşınız
3. Öğrenim Durumunuz (En son mezun olduğunuz):
İlkokul () Ortaokul () Lise () Ön Lisans () Lisans ()
Lisansüstü ()
4. Geleneksel okçuluk branşında kaç yıldır aktif olarak faaliyet gösteriyorsunuz?
.....
5. Aylık Ortalama Kişisel Gelir Düzeyiniz: TL
6. Aylık Ortalama Aile Gelir Düzeyiniz (Kişisel Gelir Dahil): TL
7. Anne Eğitim Durmunuz (En Son Mezun Olunan):
İlkokul () Ortaokul () Lise () Ön Lisans () Lisans ()
Lisansüstü ()
8. Baba Eğitim Durmunuz (En Son Mezun Olunan):
İlkokul () Ortaokul () Lise () Ön Lisans () Lisans ()
Lisansüstü ()
9. İkametgah Ettiğiniz Yerleşim Yeriniz
Köy () Kasaba () Belde () İlçe Merkezi () İl Merkezi ()
10. Antrenman yapma sıklığınızı belirtiniz?
Neredeyse her gün (Düzenli) ()
Haftada birkaç kez (Düzenli) ()
Haftada bir kez (Az düzenli) ()
Ayda birkaç kez (Düzensiz) ()
Yılda birkaç kez (Çok düzensiz) ()

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu (Devamı)

11. Geleneksel okçuluk branşında elde ettiğiniz en yüksek derece nedir?

Milli sporcu olmak ()

Türkiye derecesi (İlk 3) ()

Uluslararası müsabaka derecesi(İlk 3) ()

Diğer- Belirtiniz (.....)

12. Dindarlık açısından kendinizi nasıl değerlendirirsiniz?

Çok Dindar () Dindar () Az Dindar () Dindar Değil()

13. Hayatınızın herhangi bir döneminde dini eğitim aldınız mı? (Resmi Okul Hariç)

Evet ()

Hayır ()

Ek 2. Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etkisi Ölçeği

Lütfen aşağıda belirtilmiş olan “ Sportif Faaliyetlerde İslam Dininin Sporcular Üzerindeki Etkilerini ” belirlemek amacıyla hazırlanmış ifadeleri düşünerek, yargılara katılım düzeyinizi (X) işareti koyarak değerlendiriniz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	İnancıma aykırı olmayan sportif faaliyetlere katılırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Ramazan orucunu tutmamı engellemeyen sportif faaliyetlere katılırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Sportif faaliyetler esnasında dini görevlerimi yerine getirdiğimde, başarılı olacağıma olan inancım artar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	İnancım gereği sportif faaliyetlerde başarılı olmak için dua ettiğimde daha iyi hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Sportif faaliyetlerde başarılı olduğumda inancım gereği kibirlenmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Sportif faaliyet öncesinde Kur'an okumak motivasyonumu artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Eğer yeterince çalışmış isem inancım gereği sportif faaliyetlerde emeğimin karşılığını alacağıma inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	İnancım gereği ümitsiz olmamam gerektiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	İnancım gereği başarısızlık durumunda olumsuz ruh haline girmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Sportif faaliyetlere Besmele ile başlamak cesaretimi artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	İnancım, sportif başarısızlıkta sabırlı olmama etki eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Sportif faaliyetlerden önce abdest almak motivasyonumu artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	İnancım, Müslüman olmayan rakiplerime karşı başarılı olma azmime etki eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	İnancım gereği, sportif faaliyetlerde rakiplerimi rencide edecek davranışlardan kaçınırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	İnancım gereği, sportif faaliyetlerde görev alan hakemleri rencide edecek davranışlardan kaçınırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	İnancım gereği sportif faaliyetlerde seyircileri taşkınlığa itecek davranışlardan kaçınırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	İnancım gereği, sportif faaliyetlerde aşırı tutum ve davranışlardan kaçınırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	İnancım, sportif faaliyetlerde hoşgörülü olmamı sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	İnancım, sportif faaliyetlerdeki muhataplarıma merhametli olmama etki eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Sportif faaliyetlerde İslam'ın ortaya koyduğu ahlaki kurallara riayet ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek 2. Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etkisi Ölçeği (Devamı)

21	İnancım gereği, her türlü sportif faaliyette dürüst davranırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	İnancım gereği her türlü sportif faaliyette adaletli olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	İnancım gereği, haksız rekabete neden olan doping vb. maddeleri kullanmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	İnancım gereği haksız başarı elde edersem bundan vazgeçerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	İnancım gereği spor faaliyetlerinde küfür içerikli sözler kullanmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	İnancım gereği spor faaliyetlerinde ırkçı tutum ve davranışlardan kaçınırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	İnancım gereği bahis içerikli oyunlar oynamam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	İnancım gereği teşvik primi teklif edildiğinde reddederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	İnancım gereği, sportif faaliyetlerdeki ödül helal ise kabul ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	İnancım gereği, spor faaliyetlerinde İslami örtünme ölçütlerine dikkat ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	İnancım gereği örtmek zorunda olduğum yerlerin açılma ihtimali spor faaliyetlerine katılma tercihim etkiler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	İslami örtünme ölçütlerine aykırı olan sportif faaliyetlere katılmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33	Sportif faaliyetlerde dinsel kıyafet kuralları dikkate alınarak düzenlemeler yapılmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34	İslami kurallara uygun spor kıyafeti bulamadığımda sportif faaliyetlere katılmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35	İnancım gereği, spor yaptığım ortamda karşı cinsin bulunmasını istemem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36	İnancım gereği, spor yaptığım ortamda karşı cins bulunursa kendimi rahatsız hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37	İslam inancına göre namahremlerin aynı ortamda spor yapması sakıncalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38	Kadın ve erkeklerin ayrı ortamlarda spor yapabilecekleri spor tesisleri oluşturulmalı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek 3. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 19/11/2021-42355

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

ETİK KURULU KARARI

Karar Tarihi
18/11/2021

Karar Sayısı
177

Oturum Sayısı
13

Üniversitemiz Etik Kurulu tarafından, Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nün 04.11.2021 tarihli ve E-93265200-300-40271 sayılı yazısına istinaden, Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 202225022 numaralı öğrencisi Miraç MAKUL'un, "Geleneksel Okçuluk Sporcularının Sportif Faaliyetlerindeki Davranışlarına İslam Dininin Etkisinin İncelenmesi" başlıklı araştırma önerisi üniversitemiz etik kurulu tarafından incelenmiş olup; araştırma önerisinin etik ilkelere uygun olduğuna toplantıya katılan üyelerin oy birliğiyle karar verilmiştir.

Prof.Dr. Ali Savaş BÜLBÜL
Başkan

BELGENİN ASLI ELEKTRONİK İMZALIDIR

Mevcut Elektronik İmzalar

Prof.Dr. ALİ SAVAŞ BÜLBÜL (Etik Kurulu - Başkan) 19/11/2021 11:30

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Nuri TURAN

Tel: :

Faks:

E-Posta: :

Elektronik ağı:

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 4. Araştırma Uygulama İzini

**TÜRKİYE
GELENEKSEL TÜRK OKÇULUK FEDERASYONU BAŞKANLIĞI**

Sayı : E-33177154-125.99-1865732

10.02.2022

Konu : Araştırma ve Uygulama İzin Talebi (Miraç
MAKUL)

**BAYBURT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne)**

İlgi : 17/12/2021 tarih ve 44805 sayılı yazınız.

Enstitünüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 202225022 numaralı öğrencisi Miraç MAKUL'un "Geleneksel Okçuluk Sporcularının Sportif Faaliyetlerdeki Davranışlarına İslam Dini'nin Etkisinin İncelenmesi" konulu tez çalışması hakkında 31.12.2021-13.09.2022 tarihleri arasında araştırma/uygulama yapma izni verilmesi talep edilmektedir.

Başkanlığınızca yapılan değerlendirme neticesinde; Miraç MAKUL'un "Geleneksel Okçuluk Sporcularının Sportif Faaliyetlerdeki Davranışlarına İslam Dini'nin Etkisinin İncelenmesi" konulu tez çalışması ile ilgili olarak araştırma/uygulama yapması uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Cengiz TOKSÖZ
Federasyon Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 4F8C462-3D74-4227-BF58-4FE19A1A53E8 Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/gib-dbya>
Ankara Spor Salonu - Hacı Bayram Mahallesi Hipodrom Caddesi No:2 Bilişim için Mehmet Özgür
Altındağ/ANKARA KILIÇ
Telefon No: (312) 324 00 35 Faks No: (312) 324 00 32 Üçman
Elektronik Adı: www.igtuf.org.tr E-Posta: igtuf@igtuf.org

ÖZGEÇMİŞ

2000 yılında [redacted] doğdu. İlköğretim ve lise eğitimini [redacted]’da tamamladı. 2016 yılında Bartın Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği Bölümünü kazandı ve 2020 yılında bu bölümden mezun oldu. 2020 yılında başladığı yüksek lisans eğitimini Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Doç. Dr. Murat KUL danışmanlığında devam ettirmektedir.

